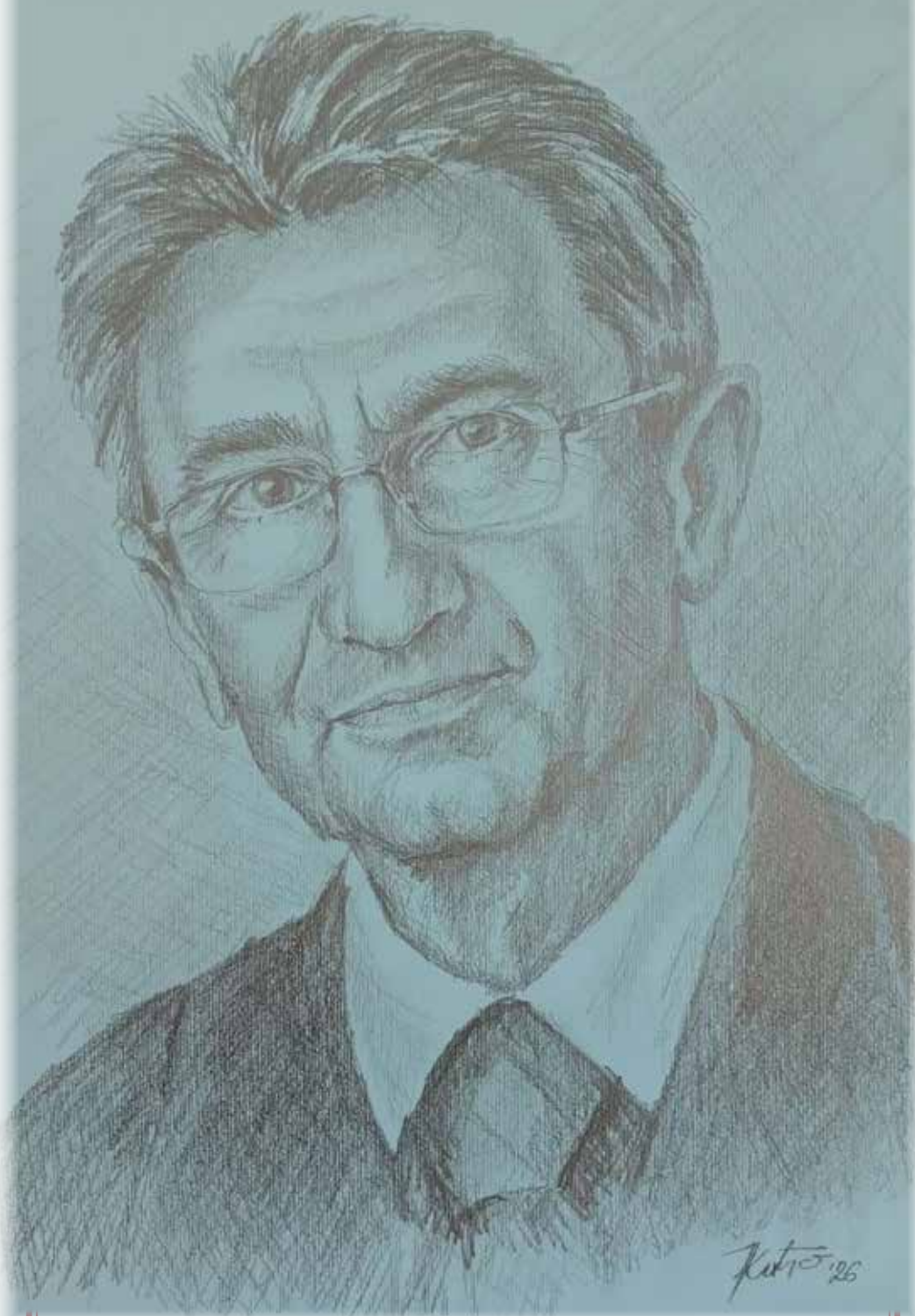

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суштра

УМЈЕТНИЧКА ЗАЈЕДНИЦА
ВИСОКЕ ПЕДАГОГИЈЕ

Година 11 • Број 42 12. јули 2026.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџра

Година 11 • Број 42 • 12. јули 2026.

Директор:
Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:
Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Редакција:
Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Видосав Вицо ЂУРЂЕВИЋ,
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Др Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ,
Зоран М. КОС,
Момчило ГОЛИЈАНИН и
Давид КЕЦМАН ДАКО
Ален ЏИНИЋ
Радомир ВУЛИН
Миле ЛИСИЦА

Издавач:
Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159
Е-пошта:
rpr.deda@hotmail.com
Жиро-рачун:
562-099-00000-457-93

Штампа:
ГРАФИД д.о.о.
Бања Лука

За штампарину:
Бранислав ИВАНКОВИЋ

Насловна страна:
Крстан Кићо ПЕТРОВИЋ
Портрет Стевана Р. СТЕВИЋА
Овај број финансијски помогао:
Петар ЛИЧИНА

**Крајишке
новине**

ПРОЗОР

Код Срба постоји само једна жеља -
да бар једном дигну кућу од темеља.

Јер обично крену од прозора и крова
вјерујућ` да граде огњишта из снова.

Србин ти не гледа откуд ће да гране,
него зида прозор на све чет`ри стране.

При изградњи куће Срби само брину
колико ће вел`ку метнут` прозорчину.

Ваља вирнут` шта се код комшије збива,
да л` је лађа на дну, тоне ли ил` плива?

Обрали смо бостан, пали смо у кому
откад прозор има првенство у дому.

Могуће, док бјежиш голцат у свануће,
да ти прозор личи на „нај дио“ куће.

Ал` у вријеме ратно, кад се жеље смраче,
свака ти фукара незвана ускаче...

Тада Србин сконта, али буде касно,
да се с прозорима зајеб`о опасно.

Можда би и стиг`о душом да ода`не
да не метну прозор на све чет`ри стране.

Кроз који год погледкао стрелу баци
једино што види: туђински барјаци!

Гледајућ` кроз стакло на општи кијамет
Србин се упита: Гдје ми бјеше памет?

К`о народ небески цијело српство мора
што пре патентират` положај прозора.

Да би с Оним горе пронашао спону,
Србину је окну мјесто на плафону.

Да се, након овог заводљивог плеса,
слуђен има кроз шта винут` у небеса.

Миладин БЕРИЋ

Одлазак Стевана Р. Стевића

Истргнут из живота

Просто напросто наш сарадник, књижевник, вртили универзитетски професор, Стван Р. Стевић је истргнут из живота! Узбран је из наших редова и, авај, дарован некој другој башти сањара. Био је, баш како народ вели: „човјек какви битребало да су људи“! За потребе најаве кандидатуре за нашу знану награду „Пелагићев рунолист“, скроман какав јесте, непосредно пред смрт, записао је као аутобиографски торцо и ове ријечи: „Стеван Р. Стевић је рођен 26. марта 1957. године у Трњацима, општина Брчко. Докторирао је статистичке науке на Универзитету у Београду. Пензионисан је 2025. године као редовни професор Статистике на Универзитету у Источном Сарајеву.

Од 1993. године пише афоризме. Аутор је сљедећих збирки: Афоризми, Разведравање, Може бити и да не буде, Више него мало, Има и да нема, У минут до дванаест, Право на реплику, Живот у лежећем ставу, Дијељење без остатка, Човјек на снижењу, Кад празна глава заболи, Кад балван пусти коријен, Погрешно скретање, У чамцу за спасавање, На путу од ниоткуд до нигдје.

Заступљен је у неколико домаћих и међународних антологија и енциклопедија афоризама. Поред афоризама, пише пјесме и кратке приче. Аутор је двије збирке крат-

ких прича: Ухваћени у расконару, У земљи чуда, и збирке пјесама На кружном току живота.

Стеван Р. Стевић је добитник награде „Умовање здравога разума“ Књижевне заједнице „Васо Пелагић“ из Бањалуке, за 2004. годину и награде „Печат Давидов“, Друштва књижевних стваралаца из Бањалуке, за 2016. годину“. Ми, дакле, додајемо и књижевну награду „Пелагићев рунолист“

Књижевне заједнице „Васо Пелагић“ из Бањалуке постхумно. Био је вјеран и одан ревији „Сутра“ чији је сарадник четрдесет бројева, људима и овој Заједници, гдје је од седамнаест објављених књига, подарио четрнаест својим „Пелагићевцима“. У рукопису је код овог издавача оставио још двије своје занимљиве књиге.

Нека му је слава и хвала!

Редакција

О драгом пријатељу Стевану Стевићу

Трагом једне телевизијске емисије

Како не бити патетичан када желиш нешто рећи о пријатељу, брату, учитељу, човјеку каквих је мало? Када би неки савремени Диоген с лампом или свијећом тражио човјека, препоручио бих му да, још до прекјуче, сврати у село Трњаке на обали Саве код Брчког. Увјерио би се и потврдио да је ту рођен, да је на овој земљи живио човјек, који је учио себе и друге, бавио се науком и књижевношћу, формирао узорну породицу и са супругом одгојио двије кћерке. При сусрету са сваком особом из њега је исијавала људска ширина у којој је садржана отвореност, искреност, мудрост, поштовање саговорника, саосјећање и спремност да помогне. Недостаје ми још ријечи да у потпуности опишем Стевана Стевића, драгог ми пријатеља који је, нажалост, јуче преминуо. Зато ћу се послужити лијепим сјећањима, у која је он и отишао.

Прије двадесетак година сам га замолио да пред камером разговарамо за локалну нам РТВ ХиТ. Пристао је и снимили смо једносатни врло угодан разговор.

Мислим да је било не само на обострано наше задовољство, већ да су и гледаоци били

задовољни. Причали смо о њему, његовом дотадашњем животу, афинитетима, послу, науци, његовом стваралаштву, посебно о афористици. У том разговору наглашавао је да много воли традицију и културу свога народа. Телевизија је тај разговора пустила премијерно, али и у неколико реприза. Из скромности, мој пријатељ и саговорник је молио да се више не репризира, јер је сматрао да је досадио, иако су гледаоци то жељели и тражили.

Другом приликом, док смо припремали осамнаести број часописа Баштинар, послао ми је писмо и пјесме, које

смо објавили. Ево тог писма и пјесама:

„Драги прика,

Кад сјећања почну да навиру као вулкан на неком индонезанском острву и кад у души осјетим тежину која ме гуши, изађу стихови који ме боле. Ти си риједак човјек са којим то могу да подијелим. Ако сматраш да нешто од овога заслужује да се нађе у Баштинару, понуди Редакцији. Хвала ти за разумијевање и подршку! Много поздрава теби и твојима! Стеван Радин, из Трњака.

Објавили смо тада ове три његове пјесме: „Наша мајка“, „Стара кућа“ и „Животна прича“. То би било моје кратко, у првим данима туге, написано сјећање на мога незаборавног прику.

Петар Рајин ВАСИЋ

Из једног интервјуа

Потпун стваралачки круг
Поводом изласка из штампе збирке афоризама „Када празна глава заболи“ дао је Стеван Р.Стевић интервју у којем, између осталог, наглашава:

Уз сатиру, пишете и кратке приче, лијепе пјесме, бавите се научним и стручним радом: Како се са свим тим излази на крај?

-Поред збирки афоризама, до сада је објављена и једна књига мојих кратких прича под називом „Ухваћени у раскораку“. И приче које

СТЕВАН Р.СТЕВИЋ

ИЗГУБИЛИ СМО И ПРОНАШЛИ БЛАГО

Изаиста, „Истински пријатељ је моћна заштита и ко је њега нашао, нашао је благо“, говорио је Свети Нектарије Егински.

Стеван Р.Стевић је био и остао добар човјек, беспријекорног морала, здраве душе, искрен савјетник, истинољубив, правдољубив... Питајте његове комшије, родбину, пријатеље, студенте, колеге... Сви ће вам поновити безброј пута само добрих особина које су срели у том човјеку.

Хвалио је вриједности које су достојне похвале али, Бога ми, отворено кудио оно што је за кућење. Сјећам се представљања његове књиге афоризама „Кад балван пусти корјен“. Има томе више од десет година.

Просвјета у Брчком припремила, поред свега уобичајеног за промоције, и балван на улазним вратима који су сви посјетиоци морали прекорачи-

ти; међу њима и цијењена Неда Чајевић, професорица историје (хисторије,повијести). Пожурили су неколицина присутних да помакну балван и да јој помогну да прекорачи препреку јер је већ користила штаци за кретање. Одбила је помоћ, свјесна порука које иза стоје, па с муком и штапом, савладала препреку „балван“ и заузела мјесто у сали гдје ће поздравити нове опомене врсног сатиричара Стевана Р.Стевића. И

кад је ћутао – много је поручивао. Знао је да ћутњу претвори у афоризам. „ДОБАР ГЛАС НАЈЧЕШЋЕ ПРАТИ ОНЕ КОЈИ ЗНАЈУ ДА ЋУТЕ“.

Издржао је скоро читав мандат на позицији председника Српског просвјетног и културног друштва „Просвјета“ Брчко; први је међу Брчацима постао члан Удружења књижевника Републике Српске; драгоцјен научник из своје области за Академију наука и умјетности Републике Српске; био је први председник Издавачког савјета Просвјете од 2018-те године; узоран у свему и непоколебљиви борац за истину, правду, лијепу одмјерену ријеч и братство међу људима.

Стеван Р.Стевић остаје орјентир свима који поштују светосавску филозофију. Изгубили смо благо од човјека али, истовремено пронашли примјер блага људскога Изузетног човјека, супруга, родитеља, брата, пријатеља, научника, колегу професора, колегу књижевника - пјесника и сатиричара, комшију, суграђанина... испраћамо са надом да ћемо се, попут Стевана Р.Стевића, држати пута Богочовјека. Брчанска Просвјета ће ускоро објавити последњу књигу Стевана Р.Стевића, овога пута биће то књига кратких прича, а последњу књигу афоризама Стевана Р.Стевића припрема за штампу велики пријатељ Стеванов, Ранко Прерадовић у Бања Луци.

Нека је вјечна слава Стевану Р.Стевићу!

Амин!

Саво ТОДОРОВИЋ

пишем су у афористичком духу, јер су и саме кратке, а реченице којима се прича су прецизне и језгровите, заправо су и саме афоризми. Начин на који гледам на живот, споља и изнутра, омогућава ми да га потпуно разголитим, да откријем евентуалне узроке и посљедице, тако да и моје саопштавање онога што: видим, чујем, анализирам и схватим, може да буде кратко и са мало ријечи. У новије вријеме пишем и пјесме. То су углавном пјесме о успоменама које ме боле... У пјесмама говорим о љепоти дјетињства,

топлини коју нам је једино родна грудa могла да пружи и о љубави за коју не постоји школа, јер се љубав учи „код куће“. Моје књижевно стваралаштво није само мој хоби. Оно ми помаже да моја доколица и слободно вријеме буду испуњени, а истовремено моја професија, мој научни, стручни и наставни рад на универзитету имају нови квалитет. Без књижевног стваралаштва вјероватно би и моје професионално ангажовање давало скромније резултате.

Трепоња

Рођен је Божијом вољом и жељом својих родитеља, мајке Петре и оца Раде Стевића из Трњака, као најмлађе дијете, у скромној патријархалној породици. У њој су родитељи знали да имају дјецу, а дјеца да имају и да треба да поштују родитеље. И не само родитеље...

Од малена звали су га Трепоња. Људи би рекли да је „знао“ да трепне „и до стотину пута“ у једном моменту... То је најприје уочио његов стриц Митар, који је волио да збија шалу и на свој и на туђи рачун. Стриц је живио у оближњем граду, у Брчком, радио је на „државном послу“ и био је ауторитет за све у Фамилији, а поготово за дјецу. Надјенувши му надимак Трепоња, стриц није ништа ружно мислио, чак му је то било и симпатично, па је очекивао да то и други на исти начин прихвате.

Био је мирно и повучено дијете, стидљиво у свакој ситуацији и пред старијима и пред другом дјецом. Поцрвенио би изненада и затрептао кад би га неко случајно погледао право у очи: као да је нешто скривио, па само чека да то неко примијети и да га прекори. Склањао се пред свима и свима је давао предност и старијима и млађима од себе. Једино је био ауторитет својој родици Мари, кћерки стрица Владислава, годину дана млађој од њега. Друга дјеца нису смјела да је задиркују или критикују, само је он смио да јој запријети па чак и да је малчице „ћушне“ или повуче за уши.

Био је оптерећен (неко ће рећи чак и хендикепиран) због чињенице да није могао

да изговори гласове к и г, због чега је имао проблем кад год је требало да каже неку ријеч у којој су се ови гласови појављивали. Друга дјеца су то знала и врло често су га задиркивала, намјерно га наводећи да изговара гласове који су му задавали проблем. Као ученик, црвенио би и трептао сваки пут кад му је учитељ, без икакве лоше намјере, задавао да прочита текст у коме се спомињу: кока, гуске или краве... И поред свих тих недостатака, био је одличан ученик, најбољи у својој генерацији.

Покушавао је његов дјед Стево, очев отац, да му помогне око изговора проблематичних гласова, сугеришући мучесто да изговара ријечи: кука, мотика, тачка, голуб, готово... Често би га охрабривао, говорећи да је „скоро научио“ и да му „фали још само мало“...

Кад је напунио десет година, његова мала родица Петра, кћерка најмлађег стрица Ђорђа, имала је непуну годину дана. Често је добијао задатак да је чува док су старији радили на њиви или у башти. Добацивао би јој пластичну лопту (лопту

је добио од стрица који му је и надјенуо надимак Трепоња), говорећи на свој начин: го, го, готово... Мала родица, која је тек учила да „гуче“ за њим је непрестано понављала: го, го, готово...

Једнога дана чуо је самога себе како је сасвим чисто рекао: го... Понављао је то више пута, ни сам не схватајући да је научио... На крају је био срећан што је примијетио да може потпуно исправно да каже не само: го, готово, него и: кука, како, кока... Колико год да је био срећан што је научио да правилно изговара гласове к и г, још више му је било жао што то дјед Стево, који је умро почетком те исте године, није дочекао и упамтио.

Након четири разреда основне школе које је завршио у родном селу, у Трњацима, пети разред наставио је у Брезовом Пољу, варошици удаљеној око шест километара. Био је ђак пјешак, прелазећи наведено растојање за око сат времена. До школе је ишао заједно са групом од пет, шест ученика који су похађали различите разреде основне школе (од петог до осмог...). Пошто је већина њих након часова остајала у варошици обилазећи продавнице и пекаре, он се најчешће враћао заједно са Крстом Деспотовићем, школским другом, који је, такође, увијек журио кући. Ни један ни други нису залазили у продавнице и пекаре, а ни су имали ни новца да би себи нешто купили. Једном приликом му је Крсто, који је најчешће ишао неколико корака иза њега, рекао како је

примијетио да, кад иде помало „забацује“ лијевом ногом. Рекао је то некако жалосно, опрезно, трудећи се притом да га не повриједи својим запажањем. Није се увриједио, јер је то и сам знао. Кад год је било мокро, његова лијева ногавица би, при дну, била испрскана...

Волио је да чита, не само градиво које је учио у школи, него и необавезну литературу. Вјероватно је због тога увијек имао добре писмене саставе и добијао високе оцјене. Једном приликом се охрабрио да напише кратку причу и, прије него што је преда, одлучио је да је покаже свом разредном старјешини, Михаилу Нешићу, наставнику њемачког језика кога је много волио и поштовао. Наставник га је похвалио, рекао му да је то добро, али да сваки пут кад жели нешто да напише или да каже, обавезно води рачуна о томе „да ријечима

буде уско, а мислима широко...“. Те ријечи је добро запамтио, а свом наставнику остао је вјечито захвалан.

Био је одличан ученик, од првог до осмог разреда. У то вријеме се за таквог ученика говорило да је вуковац. На крају осмог разреда, Славица Ачексић, наставница српскохрватског језика у Основној школи „25. мај“ у Брезовом Пољу, за награду, одвела га је у Градску библиотеку „Ахмет Кобић“ у Брчком. Уприличен је пријем за најбоље ученике свих основних школа са подручја општине Брчко. Био му је то био први и изненадни одлазак у град. Обуо је своје „носаће“ ципеле, обукао „стајаће“ панталоне и „свитер“. Није имао „стајаћи“ капутић, па је био принуђен да обуче мамин свијетлоплави капут...

Први пут је имао прилику да се вози аутобусом, који

је свакодневно пролазио кроз Брезово Поље и саобраћао до града. Колико је био срећан због тога што се уопште нашао у групи најбољих ученика, толико је био несрећан јер је за вријеме коктела који је организован тим поводом остао гладан. Од малена није јео млијеко и млијечне производе (што би његова мајка Петра рекла: није волио „крављи мрс“...). Сервирани су им мени сендвичи, а у сваком од њих било је или сира или маслаца, што он није могао да једе. Само је попио сок од наранџе...

И поред свега, био је срећан и поносан. Понио је трајну успомену на догађај који је био његова прва велика награда и признање за одличан успјех и примјерно владање у школи. (Прва прича у књизи „На путу расуте успомене“ која је остала у рукопису)

Стеван Р.СТЕВИЋ

ОДА БОЕМУ

За живота,
тек понеку чашицу ракије,
уз подсмјех,
и молбу да сједнеш за други сто.
Пиј и ћути,
мани стихове,
говорили ти.
Остави нас,
о збиљним стварима разговарамо.

Данас, када те нема,
цијели један дан теби посвећују.

На билбордима,
у срцу загонетке,
твоји стихови.

У неком тамо сокачету,
коме су дали твоје име,
група ученика безглаво лута,
нико не зна гдје да положи цвијеће
писцу из њихове читанке.

Градоначелник, упарађен,
са супругом стиже на свечаност.

Извините, шта данас славимо?

Не сачекавши одговор,
прстом позива шефа кабинета
и наређује
да замоли организатора
да мало скрате програм,
јер ноћас мора припремати говор
за сутрашњи страначки скуп.

Свечаност треба да почне,
а нико нема твоју књигу,
да глумац прочита неку пјесму.

А ти,
скривен иза зграде
у којој је некад била кафана,
чекаш да почне киша,
да макар нечим
спереш грло.

Ранко ПАВЛОВИЋ

Сјећанје на пјесника Радована Јовановића

У ВРТЛОГУ ЖИВОТА И СМРТИ

Радован Јовановић рођен је 1942. године у Шаринцима код Прњавора. Школовао се у свом родном селу и у Бањалуци, Тузли и Добоју. Поезију је почео писати прије четири године. До сада је није објављивао, те је ово његов први наступ у јавности. Пише прозу и есеје. Овим најављује свој долазак. Ово је била његова кратка биљешка о аутору у његово најлucidнијој, најватренијој, чудесној првој збирци у некадашњем босанско-херцеговском пјесништву „У круговима без правца“ која је објављена давне 1965. године. Судба се даље расплиће, непривидиво, снажно, често и драматично, управо онако како је и живио. А, живио је бурно, ексцентрично, ни једно мјесто га није држало, осим завичаја којем се увијек радо враћао. И, пјевао је онако какав је истински и био, сатраствен. Тако је и, пјевао, горио и изгарао. Сваки срчани корак кроз живот, био је и корак који га је увлачио у смрт. То непрестано пулсира и исијава његовим прекогницијским, пророчним пјесмама. Опијао се пјесмом Бранка Миљковића. Јесењина је обожавао. Био му је узор, како у поетском изразу, тако, исто и у начину понашања и опхођења према људима. Спољашњем свијету и његовим појавама.

У својеврсном предговору поменуте збирке Јовановић пише сљедеће: „...Нисам сасвим сав јер где год се макнем нађем се између возова... Лутанја су светом од нехата намењена, лутанја која имају све потреб-

но да прерасту у нове намере, нова путовања.

Чекам нову реч, одговор од реке. Тиме ћу да се ослободим шума... „Наведене ријечи сугестивно говоре да је Радован Раде Јовановић још у раном дјетинјству осјетио сву горчину и оскудицу, потом и политичка трвенја, злу ћуд људи поратног времена. Шибала га је судбина, отплаћивао је крваву цијену егзистенције, али, необично храбар и оштроуман, никада од никога и ни од чега није устукнуо. Умио је да остане свој. Такође, то се препознаје и у пјесми „Живот:“ Ево, шта кажу само четири стиха: „... људи лудо силазе у земљу/ и немају ништа од прогона мога./змијолико време у змију ме претвара/ и нема ништа од прогона мога./Наравно, Раде је и чезнуо, боловао од љубави, од туге за уснулом драгом. Послједњим стиховима пјесме „Устани мртва девојко“ оглашава се, запомаже, моли и за немогуће: „Још звезде слушају моју појуду:“

Устани мртва девојко, умрло дјетинјство/ја се, ево, вртим око

своје смрти! И, иако увелико слуги свој крај, и, иако скрхан тугом, свјестан је да мора даље, да живи. Стога се, помало импулсивно, поново враћа некој давној, неузвраћеној изгубљеној љубави, те у пјесми „Повратак теби“ говори, као да се правда, јер не зна више због чега је воли, али не умије ни да је одстрани из своје душе. Тим више што је њене очи проношао росом у трави, лице међу бисерима, а груди заволио због обљелих липа. Но, ипак, како и да ли ће је вратити у загрљај, кад су му, у међувремену, прсти обољели од камена, а коса вјетром, запомаже у крошњама, и да је све мање његове радости, пјесме, мање звијезда, мање свијета. Неминно све пролази, сви полако, некако чудно блиједимо, нестајемо. Али и опиремо. Отуда и удес, иронија фатума и сурова збиља апсурда. Стања стварности која нас непрестано уходи, заскаче и подастире смјернице на путу који нам се подвалјује, и, истовремено заводи, одводи. Ево, како то поима и како о томе пјева пјесник у пјесми „Пролазноат“ гдје вели: „Данас путујем између облака пропалог неба/ и звезде хватам у поцепане звезде пролазности// У измаглицама живота ноктима копам тунеле/ кроз које возови неће пролазити// Остајем при помисли да нестајем...“

А, нешто потом, у сљедећој пјесми, помало безвољан, суочен сам са собом ,каже: „Још од овог што још имамо треба побећи.

Треба побећи од несносног пута “Треба или, можда, мора, јер, „Сви путеви ишчезли су у круговима без правца“. Тако је пјесник ишао све даље, и све се више и брже удаљивао од ово-страног свијета.

Његову другу збирку под симболичким насловом „Путник животом“, постхумно „уз свесрдну подршку пјесникове дјеце, кћерка Мирјане и сина Бранка“, објавио је његов, још из младићких дана, велики, сигурно и највећи пријатељ - завичајац, зна-но име нашег пјесништва Ранко Прерадовић. Мотиви ,све оно што је заокупљало пјесникову пажњу остали су константни, али, сагледани и из шире перспективе хори-зонта поимања времена и тре-нутним околностима у којима се догађао, праћени снаж-ним емоцијама према породи-ци, према селу, сеоском, тада још патријархалном начи-ну живота. Уз то, потребно је истаћи да су стихови у тој збирци често везани римом ,стога и хармоничнији. У сло-женост, слојевитост човјекове душе Јовановић дубокосежно провиђа: Човјек је и Добар и Зао. Савјестан и Опак. Ево ка-ко он о томе пише:

ЗАЛУТАЛА ЗВЕР

Залутала звер у главу ми сврати
нити могу даље ићи нити умем ста-
ти

Корачам ка зверињаку људског
стања
човек у мени жељан путовања

а звер у себи звероликог изгледа
човеку да човек јесте-никако не да

куд год крену погледом у ме
човек и звер не могу да се уразуме

Ето, човјек је такав.
Племенитији, можда, не умије
или, можда, не смије да буде.

Остају дјеца, потомци, само још оно топло, завичајно које човјека весели и даје смисао свеколиком животу. У пјесми Деца њежно, родитељски каже: „Деца су наша дела/ и по њима знамо колики смо/ јер по тим делима ми смо/ део овог пре-дела... “Но смрт га је нетреми-це уходила. Врзмала око њега.. Пјесник је ватрено живио, али, истовремено, нехотично журио ка њој. Пјесма „Смрт ме чека“, говори све, сама себе свједочи. „Иза сваког сна/ као иза уг-ла/ смрт ме чека/ целог века-- -Између живота и смрти/ сав свет се овај врти“. Тако је то би-ло. Једне позне ноћи узела га и одвела неким својим путем. И то у завичају, надомак куће. Убила га је струја на њиви. А, прокрстарио је ондашњом Југославијом. Цијелом Евро-пом.

Сјећам се. Тог дана ра-нога јуна 1975. године моја генерација завршавала је ос-новну школу. И, пошто нас је било много (три одјељења), директор школе и одјелјенске старјешине су нас извели у школско двориште, те да нам дају свједочанства. Стали смо у три реда. И, нестпљиво че-кали. Утом се појавила волујска запрега. На нјој је почива-ло тијело пјесника Радова-на Раде Јовановића. Стајали смо и очајно гледали. Све је занијемило. А, онда се, кроз дубок уздах, зачуо тих глас на-ставника ликовног васпитања Драгана Петровића: „Е, Раде, Раде... “Раде је отишао. Но, ипак, је остао. Ево како то, у свом дирљивом поговору дру-ге збирке, каже Прерадовић, „... ова књига која, истина, изла-зи много после његове смрти, али на време, казује шта, ствар-но, остаје иза песника и пут-ника животом Радована Раде

Јовановића. Људи, дакле, од-лазе умирући, али дела остају. “Напросто, Раде не може и не смије да падне у заборав. Ни-како, јер је оставио аутентичан, непоновљив траг у сазвјежђу наше савремене поезије.

У Доњим Вијачанима,
23. фебруара 2026. године

Душко Ж. ПОПОВИЋ

НЕКАД И САД

У чему је разлика
Између мене и нашег ђеда.
Разлика је огромна
Али нико тако не гледа:
Ђед је био, појава јака
А ја, између магле и облака.
Ђед је имао, кућу и баку
А ја, имам кућу, на дугачком шта-
пу.
Ђед је имао и земљу и башту
А ја у маркету, имам само машту.
Ђед никада, није био дужан
А ја у кредиту и дужан и ружан.
Ђед је имао дванаесторо деце
А ја једно што воли переце.
Ђед је своје имање радио
А ја туђу фабрику градио.
Ђед је био, на својој земљи газда
А ја, остао слуга вазда.
И ко ми каже, да живим боље од
Ђеда:
Тај памети нема, а учит се не да.

МАГАРЕЋЕ ГНЕЗДО

Када дође код нас кући
Наш комшија стари
Почне да ме запиткује
Неке чудне ствари.

Кад си уст’о из кревета
Моја сјајна звездо
Бил волео ти да видиш
Магареће гнездо.

Знам да птица гнездо
На грани направи
А магарац по прилици
Да спава у штали.

Волео бих ја да видим
Где има то место
Тако нешто у животу
Не виђа се често.

Кад у јутро ти устанеш
Из кревета свога
Магареће гнездо то је
Живота ми мога.

Драгутин ВАСИЛИЋ

Пјеснички опус отргнут од заборава

ИЗАЗОВ И НАДАХНУЋЕ

Мр Сања Суботић Цумбо, мр Дарио Гвозден и Милан Пилиповић прикупили грађу и приредили књигу „Немир снова и успомена“ која од заборава чува врло занимљиво и вриједно пјесничко дјело готово заборављеног пјесника Веселка Весе Радумила

Мала ауторска екипа ентузијаста Радио-телевизије Градишка, реализујући документарно-репортажни серијал „Баштина завичајних стваралаца“, којим скида прашину са неких истакнутих писаца који нису више међу нама, свједочећи истовремено за будуће генерације о савременицима, даје заиста велики допринос очувању сјећања на оне које никако не бисмо смјели заборавити. Екипу чине: уредник серијала Сања Суботић Цумбо, сарадник на сценарију Милан Пилиповић, стручни сарадник мр Дарио Гвозден и сниматељ и монтажер Велибор Сукара. Они су недавно, поред осталих, снимили 20-минутни документарни филм о неоправдано запостављеном, па и заборављеном пјеснику Веселку Веси Радумилу.

Велики труд су уложили да пронађу објављене књиге, рукописе и другу писану документацију, јер све што је било прикупљено изгорјело је када је у пожару нестао некадашњи градишки Дом културе, с њим и Народна библиотека у којој је чу-

вана богата документација коју је стрпљиво скупљао дугогодишњи Весин пријатељ и хроничар Градишке Цвјетко Буловић. Снимајући документарну репортажу, мр Сања Суботић Цумбо, мр Дарио Гвозден и свестрани и радознали новинар Милан Пилиповић дошли су на замисао да приреде и објаве књигу свих познатих пјесама Веселка Весе Радумила. Био је то заиста огроман и истовремено за књижевност и културу уопште драгоцјен посао. Књигу „Немир снова и успомена“ уредио је Милан Пилиповић, рецензовао Дарио Гвозден, а заједнички објавили „Културни центар“ Градишка и „Арт принт“ Бања Лука.

Ко је био Веселко Весо Радумило?

Рођен је 12. октобра 1931. године у љевчанском селу Машићи, под Козаром. Био је ученик првог разреда основне школе када је Други свјетски рат својим страхотама захватио и ова подручја. Са породицом је за вријеме усташко-њемачке офанзиве на Козару избјегао у гу-

стише ове оланине, гдје је заробљен да би био заточеник усташких логора Стара Градишка, Јасеновац, Сисак и Јастребарско. Страхоте које је преживио оставиће дубок траг у његовој пјесничкој души, што је нарочито видљиво у збиркама поезије „Лирика“ коју је објавио као ученик петог разреда бањалучке Учитељске школе („Глас“, Б. Лука, 1955) и „Отворена врата“ („Веселин Маслеша“, Сарајево, 1965). Пјесме из те двије збирке, затим из књиге изабраних пјесама „Далеко од љубави и гријеха“ коју је приредио Милутин Вујић („Просвјета“, Градишка, 2003), те из заоставштине, приређивачи су уврстили у „Немир снова и успомена“. Послије учитељске школе Весо је завршио психологију на београдском Филозофском факултету. Умро је 1981. године, на свој рођендан, у Бечину, гдје је радио.

Највише необјављених пјесама приређивачи су добили од Веселкове породице, зато у књизи изјављују велику захвалност његовој кћерки Милицы, сину Влади и унуку који је по дједу добио име. Препустимо њима да о томе нешто говоре, што је наведено и у књизи.

Син Владо:

„Тата је био нешто као доктор Џекил и мистер Хајд. Дању је био доктор, психолог и бавио се тестирањем радника и оцјеном њихове радне способности.

Лијечио их је од алкохолизма, наркоманије и осталих болести зависности и психичких проблема.

Увече се дружио са њима како би докучио шта се дешава у њиховим главама, и које су манифестације у којем стадијуму болести.

У том смислу, на неки начин је код себе развио двоструку личност. Чак је намјеравао да напише научни рад на ту тему.“

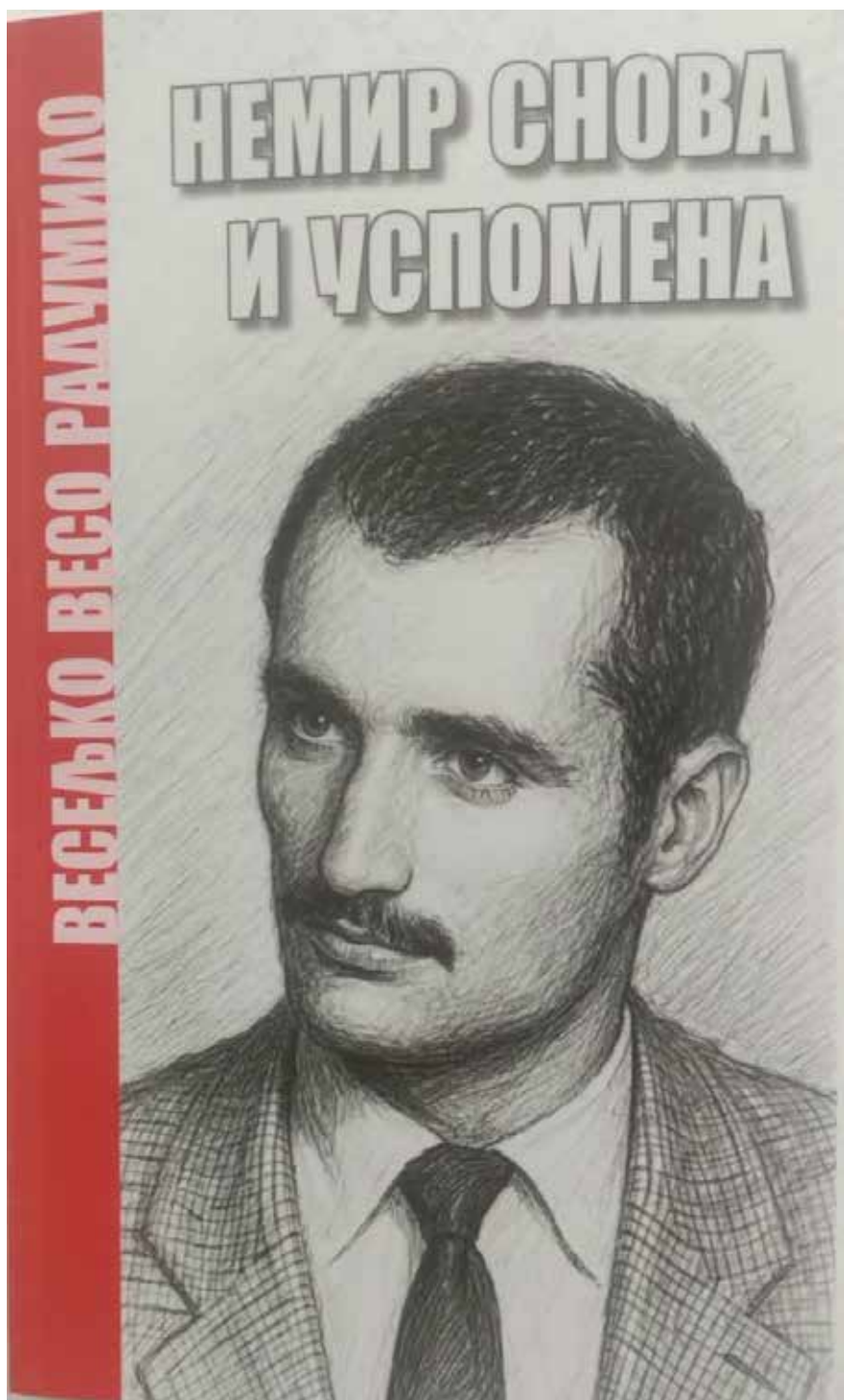
Кћерка Милица:

„Када сам имала тринаест година, изгубила сам оца. У том узрасту дијете још не разумије у потпуности, ни живот, ни смрт, ни тежину успомена које остају иза једног човјека.

Мој отац је своје дјетињство провео у логору током рата. О тим данима није много говорио, али је писао. Његове пјесме биле су његов начин да сачува истину, бол, али и достојанство једног дјетета које је прерано упознало страх и патњу.

Након његове смрти остале су књиге које је објавио, али и рукописи – свеске, листови папира, записи исписани његовом руком. Сачувала сам их вођена осјећајем да чувам дио њега.“

Са задње стране корица преписујемо неколико рече-

ница изрецензије мр Дарија Гвоздена:

„Немир снова и успомена у поезији Весе Радумила проговара из готово сваког стиха, сваке строфе, сваке пјесме... Ја мртво морам спавати да бих био миран од мртвих, стих је који увелико открива поетику овога писца.“

Можда је ово кратко представљање једне изузетно вриједне књуге најбоље

завршити мишљењем уреднице РТВ Градишка Сање Суботић Цумбо:

„Име Веселка Весе Радумила, скоро заборављено, наметнуло се као истраживачки изазов ауторског тима серијала ‘Баштина завичајних стваралаца’ РТВ Градишка, али и надахнуће, потреба да се његов стваралачки опус отме од заборава.“

Ранко ПАВЛОВИЋ

ОСВЕТЉАВАЊЕ

ТАЈНА ИЗ КОСМИЧКЕ КЊИГЕ

О поетици Ружице Комар

Лирска нит Ружице Комар (1944, Баљци, код Билеће) заснована раним збиркама „Из пепела и снијега“ (1972) и „Путник за Хераклеју“ (1976), настављена је је и веома је приметна на страницама готово свих двадесет и шест њених до сада објављених поетских књига, Та нит је битније и надграђена збиркама далеко богатијег стваралачког иксуства: „Камено гнијездо“ (1996), „Очи моје мајке“ (2000), „Слово камена (2004), „Игра океанског пијеска“ (2009) и „Глас камена“ (2009), све до дела новијег датума тако да се при речи о њеном лирском концепту са сигурношћу може рећи да су то збирке са њеним личним печатом. И на самом старту, при ступању на књижевну сцену. Ружица Комар је радикалније / смелије одступила од овешталога, традиционалистичког начина певања и мишљења. Из књиге у књигу све учесталије су јој песме посве модернијег сензибилитета, све херметичније, загонетније, све захтевније и у односу на читаоца од кога, ради бољег разумевања оног у њима суштаственог а посве смисленог, траже дубљи, мисаонији приступ, надасве и шире знање о лирици уопште, а што је опет предуслов поимања модерности, авангардности. У таквим песмама лирски субјект њене песме, „тражи“, скоро и да условљава, све зарад ратзумевања, приснији дослук са оним који чита са знањем о томе каква је поезија некад би-

ла али је и и са захтевом времена садашњег, времена које не пристаје на празноречје и тежи ка лапидарности.

Поновним ишчитавањем оног најбољег у њеној лирској ризници од двадесет и шест до сада објављених књига, могуће је да песме Ружице Комар доживимо и као најуверљивије сведочанство не само њене, него и општељудске драме

каква настаје у време суноврата, у време ратног вихора, посебно када је реч је о збиркама објављеним после изгона из Сарајева, где је живела до 1992. годионе, из времена трагања за ослоном, а најпре оним ослоном у себи, у свом вјерују, у мисли о вечном, о непролазном. У таквом су знаку збирке „Јутро на камену“ (2013) и „Очи Сунчеве“ ((2019), као и најновија књига поезије „Очи

Симониде Лепе“ (Свет књиге, Београд, 2022).

(...) Једнако и читалачке и критичаеске посебне пажње достојно је посве отворено, непосредно, присно а тиме и уверљиво, сугестивно слово ове песникиње о родном прагу и о огњишту, о Херцеговни као завичајном тлу са којим је у антејском, окрепљујућем споју. Томе је примерено и лирско-медитативно промишљање о трајним мотивима, о домуи породичном огњиту, о камену, храсту или о липи као симболима њене безостатне духовне припадности свом роду иј хришћанској, православној вери, У таквом знаку је и све друго што се такође из збирке у збирку надовезује и чини их повесмом са исте преслице.

Најучесталије је у њеним збиркама искрено и танано слово о Мајци, реч коју и у последњој збирци „Очи Симониде Лепе“ Ружица Комар, нимало случајно, увек пише великим почетним словом, Такође су учесталије, али и међу најбољим, песме о светлости и о стећку а увек у лирском исказу са акцентом на дубини симбола које затиче на тим онјачиштима, „кућама од камена“, на свим тим за стећке карактеристичних слика и записа који се лирском субјекту, као и сваком путнику кроз време, показују отвореном књигом. Њиховим одгонетањем, истовремено стиже и свих времена бруј, а њиме, тим брујем кроз вечно, пристиже и мудрост блиска оном што је од праискона, те попут мелемне травке снажи и бистри ум, даје снагу за мисаони „скок из места“ Тим „скоком“ изнова и могућност лѐта ка оном до тад ни у мисли досегнутом. О томе, или тако, у једној од песама из циклуса

„Срце из камена“, у књизи „Очи Симониде Лепе“, казује: „ Јека суза у јами усуд цестом братске мржње/ Слова из очију са стећка опомене несталих кроз олује/ Дозиви расутих трава у башти из поратне заблуде// Извор из слова са стећка дворца свељубав душе/ Буђење из смрти насупрот планетарне мржње/ Извор из очију у прозору сироте свемирске пирамиде/ Слова са стећка изгубљеног морнара океанске сузе//“ (из песме „Извор са стећка“).

(...) Ишчитавањем књига пе-сама Ружице Комар могуће је стижање до сазнања да је она, уз све друго што је књижевна критика правремено запазила као обележје самосвојности њеног лирског гласа, песник негативне пројекције. Обистиниле су се њене слутње о Сотониним разорним силама, из зебње пред оним што је одгонетањем ликовиог знаковља на стећцима ова песникиња, све у садејству са завичајним тлом, правремено осетила, у тој зебњи задрхтала, а безутешним немиром у таквој трајној зебњи и у непрекидној тескоби и сам свој шапат учинила једва чујним. Ипак, реч за песму при мисли о злу и његовим последицама учинила је да и многи немумшти временом и коначно - проговоре. И сада су то и „Ријеч од прве игре игре вјечне загонетке/ Очи љубави свјетлаци океански са трагичне позорнице“/ („Стаза невидљивог стећка“), али и „Ријечи валови трена вјекова шапат лишћа завичајног прага/ Гласови хорски из очију Лепе отпор туђину освајачу штит свјетлости... Молитва за љубав упркос међуљудској мржњи...// (из песме „Очи Лепе“).

То однекуд из немерљиве даљине, гласом „Каменог спавача“ Мака Диздара, из дубине

и ширине Свевремена, са извора из слова са стећка, шапатам у трен сдашњи стиже тајна из космичке књиге: - Био сам што и ти, бићеш што сам и ја!

Давид КЕЦМАН ДАКО

ГЛАС УОКВИРЕМ НЕБЕСКИМ КАМЕНОМ

(Избор из поезије 1972- 2022)

МАЈЦИ ТОДОРИ

У зору
У суздржаном болу нарицаљке камене
Љубичицама смијешеш се
И лептиру случајном...

Снијежну ораницу залијеваш,
Кап по кап, страсна...
Со нагриза пепео,
Прошлост и вијекови будући,
Окупљају се у трену
Смеђа синија стоји...

Чељад око огњишта бдије,
У сну камен ти пружа руку војна.
Од љубави погрешно предвиђаш зло,
Истрајно дуваш у слојевити
снијежни пепео.

Хваташ капи воде из уста шарганових,
Свјетлост скупљаш из ноћи у ноћ,
Дајеш је дјетету
Загледаном у провидну сликовницу
Свијета безглавог у ратном дворцу.

Злати се неизвјесност у спрженом класју.
Испод сача заобљен океан.
Вода изворска несигурно тече.
Љубав се твоја не гуши -
Рукама благим Сотону давиш.

(1972)

МИМОИЛАЗЕ СЕ ОЧИ НА ЛОПТИ

Лист изван моје бијеле собе.
Дозивају се морска дна.
Врти се видом жуто подне.

Гледају се заплашене брезе.

Дјеца умиру на ратиштима.
На лопти, људи зрикаво лице свијета.

(1976.)

ПЈЕСНИК У СТЕЌКУ

Глас ми уоквирен небеским каменом
У коме ријеч расте из срца ријеке,
некоћ,

док изговорих
 Стих, уклесан на мојим грудима,
 осмијех за жену,
 Дјевојчицу чија свјетлост лица и
 сад
 дише у пјесми,
 О љубави која ће се тек догодити у
 сну јабуке,
 У рукама војника што на каменим
 раменима носи
 Паклено небо у театру ратова, кад
 простори
 жању дјецу,
 Преко потопа, да ли чујеш стих из
 каменог оклопа,
 моја драга?

(1978.)

ТОРЗО

Храст стоји, оголио,
 Љуљашка с конопцем виси,
 Под стопалима ми згужвано небо,
 Гране као руке из земље
 Кругом, између четири стране
 свијета,
 Јека.
 Ни камен о камен,
 Љубав не исказа

Дијете, тек, промуца.

Лик замиче за звуком,
 Покров снијижни лепрша,

Пламеном шутњом храстовина цви-
 ли,
 Прича расте, уоквирена тишином,
 Лишће раствара бисерну зору.

Догађа се сан и сусрет,
 Хоћеш ли немуштом пјесмом
 Надиграти смрт.

(1982.)

ПУТ

Могу ли осмислити раздаљину од
 погледа до погледа
 Храстово лиће грије ми румена сто-
 пала
 Од прољећа до љета изгубим у тра-
 ви по једну ријеч,
 По једну звијезду оставим иза брда,
 Дреновина сува, док ми обећава из-
 вор понорнице,
 У предвечерју ломе се гласови оца и
 мајке зову ме,
 Наћве окрећу, с једне на другу стра-
 ну, премјештају
 огњиште,
 Љубави, не питам како ћу стићи до
 тебе, скриваш се
 иза моје сјенке.

(1990)

САРАЈЕВСКИ ШАЛ

Вијори свилени шал преко брда,

Додирује улице на којима
 Трешти убилачка поскочица,
 Лажна музика на раскрсницама не-
 ма тебе
 Ни мене,
 Посјечене липе и брезе са студент-
 ског
 Шеталишта зову очи укочене,
 На рубу сарајевског свиленог шала
 Вришти дјевојчица,
 Тражи лутку, мртву мајку и оца,
 На другој страни ријеке,
 Тражи пут из таме, магле, из ноћи
 Да изађе, или да у ријеку падне,
 Бјежи да је неко не гурне,
 Дан кад сване питаће сунце куда да
 крене.

(1996)

ЗЛАТНО БУРИЛО

Бурило је као златно језеро које ста-
 не на мајчино раме
 Буре обликовано од дашчица и ми-
 риса храстовине
 Воде пуно бурило на мамино раме
 стане

Вода из бурила бућка из чатрње или
 ријеке
 На леђима или раменима донесена у
 доба жеге
 Иза брда и даље од куће крај пута
 од храстовине

На рамена или леђа бурило стеже
 шарено уже
 У корацима врелим друмом кроз ка-
 мене путевке

Конци из шара ужета као да у зра-
 цима зује
 Из сваке стопе са камена журба
 Испред очију титрају знојне грашке
 Капи воде мисле како до чаше за
 жедно дијете

Из ходника глас на прагу куће сти-
 же
 Пружене руке бурилу због чаше во-
 де
 У жежено љето из бурила као злато
 је кап воде
 Вода више него ракија и вино
 недостаје

У љета врела извори и сеоске
 чатрње пресуше
 Трепере зраци у звуцима иза зидова
 камене ватре
 У сунчевој дарезљивости грле се
 сјенке из јаре
 С дна чатрње са испуцалог блата
 вире сјенке
 У огледалу из очију сузе и со из
 черге небеске

Мајчина рамена доносе бурила воде
 Прије свитања иза невидљиве црте

Иза брда иза црте додир неба и
 земље
 Глас родитељке штити кроз
 деценије секунде
 Буди и бодри дах свјетлосни из бу-
 рила кап воде.

(2015)

ОЧИ СИМОНИДЕ ЛЕПЕ

Дах океанских вала из очију Симо-
 ниде Лепе
 са Фреске слова
 Сјај очију Симониде Лепе са камена
 иза стећка
 Слободи сјај са заточених растуре-
 них прагова
 Зраци слободи из океанских вала
 пјесма

Смијешак Мајке из сна рађање
 дјетета
 Очи свјетлости за сиротог незнанца
 штит од свемирског мрака
 Склониште прогнанику бродоломцу
 из
 океанских вала
 Заклон камену од омчи завичајног
 мрака
 Суза са Фреске говор тишине му-
 дрости
 пепела отетог огњишта

Мисао Монахиње дјевојчице сло-
 венских
 шума свемирска душа

Очи пламен племенити љепоти
 другачијег врта
 Зјенице зенитни сусрет вијекова
 трен ријечи са
 зидова
 Очи са Фреске крик тишине сузе из
 јама
 Слободи царској стих кроз олује са
 дна и врха
 барка
 Очи у Храму свељубави додири
 ријечи иза
 дугиних боја
 Јека снажни отпор сјечи глава
 цвјетова из
 божанских башта

„Сијају сада тужна Симонидо,
 Твоје већ давно ископане очи „
 Очи свјетлости у таме омчи
 братских препродаја
 Царице слободе очи Мајке у омчи
 предпотопског бомбардовања
 Дах нерођеног чеда вјечно свемир-
 ски
 прах мета
 Очи Симониде Лепе са Фреске сузе
 вреле
 слободи из океанског сна.

(2022)

Ружица КОМАР

МАРИНА ТУГА

- Маро! О Маро! – чуо се отегнут глас горе из куће, али Мара се на то није обазирала. Знала је да ће се зов поновити још једанпут, што је и услиједило, а затим се могла препустити сањарењу. До ње је допро мирис тек провредлог млијека и вруће проје, те она и нехотице облизну суве и испуцале усне.

Већ је други дан како ништа није окусила и у устима је осјећала неки бљутав укус. Хтједе да се помакне, врати опет у планину, али јој би пријатније да остане ту, на том искривљеном пању чије су је ивице боле при сједењу. Зачу се мук краве и Мара с тугом помисли на своју Шаруљу која је, вјероватно, гладна и жедна. Би јој жао краве, али на мисао да оде да је нахрани и напоји удари само танким прутом, који је држала у руци, по земљи, а затим покуша да изведе шару нечега што би подсјећало на цвијет. - Увијек неко трпи - помисли и уздахну дубоко желећи да јој у носу остане мирис тек провредлог млијека.

Горе из куће чуо се сув кашаљ и она замисли дједа који се придиже у кревету и танком смежураном руком тражи по шареници изгужвану марамицу да је стави на уста. Мара се мало омаче једном ногом и подупре се другом да се не би скотрљала низ оштру падину бријега. Помакавши се, видје кроз грање силуету мајке која је, сагевши се, испирала тањире и кашике. Шум воде задржа се у Мариној свијести и она још једном облизну спечене усне. – Дакле, појели – помисли и би јој жао што је нису дуже зва-

ли јер тада, сигурно, не би могла одољети њиховом позиву.

Убрзо затим зачу се пуцкетање грања и ударци сјекире. – Отац – помисли Мара – сијече дрва. И нико и не! Обузе је нека туга, груди се почеше надимати а у грлу је пекло као ватра. Промешкољи се на пању и осјети на језику со од суза које су се котрљале низ лице. Дође јој да заплаче гласно, викне, завришти, али само баци штап из руке и стисну песнице. Угледа мајку како носи пуну канту у стају и застаде јој дах. – Добро је, Шаруља ће се најести – прошапта. Осјети захвалност према мајци и гледајући њену погрбљену прилику у пожутјелој рубини би јој жао те јадне жене. Сунце се засјаји на једној лиски покрај Маре која доби жељу да испружи руке према сунчевој свјетлости, што и учини Осјети неку благост, устаде и погледом обухвати пут који је као бјелоушка вијугао далеко доље у котлини.

Затим наднесе руку над чело и гледаше доље тражећи очима боје аутомобила које су промицали. Пратила их је погледом од тренутка кад би се изгубили за кривином. – И сви они одоше у град – мислила је – а само ја ту остајем: јадна и тужна. Бројала је у мислима једну кривину, па другу, па опет раван пут и онда три кривине недалеко од самога града. – Зачас ће они тамо, ауто брзо иде – и већ је „видела“ град и чинило јој се да чује жамор и буку возила на улицама. А онда „угледа“ оно о чему је тако често мислила: велики излог, пун разноврсних књига. Није се сећала њихових

налова, а није се ни трудила да их запамти. Знала је само да жели те књиге да их држи у рукама и пажљиво ишчитава њихове странице осјећајући да ће је тада обузети милина, много већа од оне кад је читала одбачене школске књиге своје браће.

- Ајде, даље! – зачула је оне исте ријечи које јој је сестра рекла пред излогом. – Ајде! – викала је Пела, - ћаћа је рекао да ће ми купити ђердан. - А Мара је стајала као скамењена, настојећи да упије у себе све боје онога излога, све боје иза којих долази, знала је она то, она бескрајна љепота што је књиге дарују. – Ајде! – вукла ју је Пела за руку - купиће отац и теби ђердан догодине кад се ја удам. Али Мара је и даље тврдоглаво стајала, без снаге да се помакне и моћи да оде. И кад су јој се сузе почеле да сливају низ лице, подигавши поглед, сусрела се с исто тако плачним Пелиним очима. Било јој је жао што тај тренутак туге не може да је веже са сестром која је ни тад не разумије и мисли да она, Мара, плаче због ђердана који јој је те године ускраћен.

- Види Госпојице! – зачу се глас од чијих звукова Мара осјети лаку дрхтавицу. Поглед јој нађе издужену Кајину силуету која се помоли са друге стране брда. Зар и он: - Госпојице! – Досадили су јој с тим ружним надимком. Свете се што она воли да чита, што је друкчија него они, што данима неће да једе не би ли натјерала оца да је шаље у школу. – Избио би ја то њој из главе, то читаће! - говорио је Кајо Марином оцу поткресавалући коље у двориш-

ту. – Кад порасте, па поигра двапут у колу, неће више школе пожељети.

Мара напрегну слух. Чули су се кратки ударци сјекире и брзи бат корака који су се удаљавали. – Безобразник! – помисли Мара гледајући широка Кајина леђа док је лако прескакао преко живице. – Безобразник! – прошапта и би јој криво што она није на очевом

мјесту да одговори Каји дрско, пркосно. - Никад нећу поћи за њега – мислила је.-

Никад.. И кад будем велика, увијек ћу тако мислити.

А затим „зачу“ у мислима пискутави очев глас који је одговарао учитељу кад је овај дошао да му саопшти казну, што њу, Мару, не шаље у школу. – Казни, брате, поштено је, ал’ ја њу опет нећу слати. Јер,

ко ће мени да ради? Синови у Њемачкој, жена и ја слаби, отац стар и изнемого’. Она ће туговати, па ће и престати. Једног дана удаће се к’о и сестра јој. Женско је.

- Женско је – одјекивало је и сада у Мари док је слушала бат Кајиних корака који су се удаљавали. - Али никад нећу престати да тугујем – помисли и лагано крену ка кући.

Љиљана ЛУКИЋ

* сочна јагода врати ме у детињство - брда Мањаче	* отворен прозор - уместо звона сага буди ме киша	* потопљен чамац - месец се цело вече купа у њему
* под рушевином дечакове играчке - меда без ока	* поље макова дирнуто мајским сунцем - и мојомтугом	* цветна ливада - лептирић носи небо на своме крилу
* сточна пијаца - једнооко магаре ми намигује	* на месечини крупне мачије очи - збуњују небо	* јесење сунце у наручју таласа - злато просипа
* душа лептира оста у мојој башти - јапанска трешња	* прекратко траје мирис јапанске трешње - дах који губим	* дечији логор - са жичане ограде полете лептир
* јесењи месец - спозна ли тугу песме умирућег цврчка	* војничко гробље - ветар носи пахуље и моје мисли	* тренутак среће - у капљицама росе лептир гаси жеђ
* процвела липа - само да ме утешу својим мирисом	* бомбардовање - без било каквог страха цветају трешње	* сеоско гробље - прсти све јаче стежу убрану ружу
* заблеста месец у оку мале срне - и постиди се	* затварам очи - да боље чујем цврчке у мојој башти	* на споменику дечије наочаре - кратко ношене
* сеоско гробље - прсти све јаче стежу убрану ружу	* ветар доноси мирисе цвета трешње - преко потока	* ветар украде лишће са старог храста - јесењи сумрак
* на споменику дечије наочаре - кратко ношене	* пролећна бука - цветање магнолије на њеном гробу	* отворен прозор - уместо звона сага буди ме киша
* ветар украде лишће са старог храста - јесењи сумрак	* у сенци старца плива мала корњача - небо их грли	* поље макова дирнуто мајским сунцем - и мојомтугом

Миле ЛИСИЦА

Боро Капетановић пола вијека прије

Запамћен по „Како се калио Боро“

На једном окупљању млади9х писаца Босне и Херцеговине у Бањалуци међу полетарцима био је и Боро Капетановић из Санског Моста. Тада сам на дар од млађаног колеге, а данас времешника, добио његову другу пјесничку збирку са насловом „Како се калио Боро“. Посвета: „Пјеснику! Ранку Прерадовићу, пријатељски... У Б.Луци, 26.05.1976.“ Основни подаци о нареченој књизи, која је много говорила о будућем књижевнику, говоре да је издавач књиге Клуб младих писаца „Бранко Миљковић из Санског Моста, уредник Марко Капетановић а писац предговора Перо Попов. У предговору се, између осталог, наводи да је „само писање пјесама једна велика авантура из које се ријетко када излази неозлијеећен, у најбољем случају са дубоким ранама које тако лако не зарастају и, са сваком новом пјесмом или збирком оне се продубљују и

више боле“. Књигу је штампало Графичко предузеће „Нина Мараковић“ из Костајнице, док је насловн у страну осмислио и дизајнирао (боље казати – нацртао и графички спремио) Боро Тубин.

У књизи су пјесме младости и љепоте, наговјештаји сна и из7ливи доброте, све оно што је измаглица памети младости, али мени се посебно дојмила пјесма с насловом „Оцу Стевану“ гдје каже: „Постоји оче/ празнина неосвојена/ гдје ћемо се једном срести потпуно бестјелесни/ од вјетра/ и ватре бјежећи“. Овом је пјесмо, овим стиховима, Капетановић истосудбеницима претсказао будућа и судбинска догађања, што их је нагнало убијегу од себе до нигдине, у којој су годинама изганици и бескућници сви ти наши патници који су, гле чуда, добили све па и своје претсказиваче у пјесницима. Још ту, између осталог, пјева: „Видим ти патњу на

длановима/ њиву од које почињеш/ рудник у којем те угљенишу/ за паре/ које сам ја пропио./ /У мени ти си вјечан као звијезда/ присутан као прољеће/ чист као сунце“. Испјевао је ово скоро дјечак, млади пјесник, данас значајан српски књижевник и патник Боро Капетановић који се, ето, од тада до данас „калио на ватри ријечи, стихова и строфа“.

Услиједило је, потом, на десетине књига, понека награда и све те4жа осама и бол, што га скрхава али и придржава да истрајава на сопственој ватри живота. Није и не може посустати човјек који се, овим начином, завјетовао оцу, али и пјесми! Боро Капетановић самосвојан, јединствен, такав какав јесте и какав је створен и у том смислу не би смјело ништа да се догоди е да би га мијењало или у неком другом смислу усмјеравало. Пјесма је његов извор, ток, ватра и потоп, баш као код свих пјесника који не пишу оловком, већ срцем. А срце је душа, душа је пјесма и свер скупа је то, авај, та наша животна опередијељеност. Многио мислр да ништа друго не умијемо. Вцарају се, кад смогнеш снаге и надвалад се пјесмом, ти ондаа можеш све и свја, нема збора. Боро Капетановић је потврда! Запамћен по младости и књизи „Тако се калио Боро“.

СОБЕ И СЕОБЕ

Б. Капи

Кад птице лете у другу шуму?
Кад човјек сели у други град?
Паметан и јесен имају на уму
да их од куће, тјера, црни јад!

И нису ласте будаласте, знам!
Да. Враћају се...Зашто си љут?
Нисам, бре!!! Срећу сам заор'o...
Собом и сеобом, по десети пут!

С.К.ПРЕРАДОВИЋ

Р.ПРЕРАДОВИЋ

Подсјећања

Једноставно - Цицо

(Успомени Мустафе Цица Арнаутовића)

Код новинара је све наопако.
Мало пара, пуно времена.

Подношљиве дневнице,
убоге, ноћнице.

Пуно слова, недовољно
простора.

Много дара, мало рада.

У моје вријеме су се причале
невјероватно лијепо упаковане
приче у којој наравно новинар
увијек надмудри уредника,
директора, заобиђе забрану...С
временом, како године пролазе,
заборави се да је то настало из
пуке доколице, постане грудва
која све ваља пред собом, све
већа и већа.

У доба младости наша добра
и честита колегиница и једно
вријеме моја дјевојка Наги
Идризовић од досаде и пуста
времена смисли причу да је
Сава Ковачевић прије него
што ће херојски умријети на
самрти позвао лично врховног
команданта Броза и замолио
га да припази једног малог
из Требиња, да га чува као
братство и јединство, зјеницу
ока. Готово у ропцу Сава је
Маршалу једва прошаптао име
- Мустафа Арнаутовић. Била
је склона драматици, та наша
мила колегиница.

Када је мали одрастао
постао је Цицо. Не знам никога
да га је другачије звао. У граду
, у Редакцији, код куће. Био
је увијек и сада је само Цицо.
Прво је постао пјесник, касније
новинар "Ослободјења" из
Требиња. Броз је био заузет
изградњом државе, партијом,
несврстаним али на Савин
аманет се није заборавило.

Док је Броз радио свој посао
Цицо је испуњавао своју
пјесничку мисију. Осмислио је
и покренуо, Дучићеве вечери
поезије, светковину поетске
ријечи која траје до данас.

Да се пјеснику шта лоше
не деси пазили су народни
хероји, локални и савезни
функционери, уредници,
суграђани, новинари.
Чувало га је у ствари његово
велико срце, мека душа,
племенити карактер, блага
нарав, врцавост, духовитост,
храброст да свакоме каже
оно што мисли. Козер, с
лијепим манирима, кавалер...
Да је којим случајем живио
на Дивљем Западу умјесто у
Источној Херцеговини постао
би повијесна личност - осим
Здравка Чолића нико није
бржи од Цице у потезању
новчаника. И када нема, има.
Цицу се грешке у Редакцији
нису бројале, они задргији
уредници наилазили би на тихи
бојкот ако га казне. Водило се
рачуна о традицији и баштини,
поштовала се посљедња Савина
жеља коју је Наги у зајбанцији
измислила а сви је прихватили
знајући да је шала.

Дарежљив у кафани, на при-
чи и вицу Цицо је шкртарио на
свом пјесничком дару, чувао
га, није залудно исписивао
стихове, носио их у себи,
брусио. Једном ми је рекао :
"Пјесник је онај који стално жи-
ви у својој глави, ријетко изађе
напоље". Прву збирку "Бог
је умро узалуд" је издао тако
давно да је и сам заборавио.

Чекао је тридесет година да
објави "Коштрику". Када је
почело лудило рата као и дру-
ги требињски Бошњаци морао
је да оде. Првео је двадесет
и седам година у Данској.
Објавио је двије књиге поезије
у Хамлетовој постојбини, једна
је проглашена за књигу године
у Краљевини. Вратио се са
својом Горданом у родни град.

Захваљујуци агилности
сјајног пјесника Новице
Телебака уочи Цицине смрти је
објављена његова књига "Говор
воде", златни пресјек његовог
стваралаштва, исплетена
дуга нит умјетности пјесника
херцеговачког стијења,
коштрика и пелина, сунца и
љубави. Његов поетски сабрат
и наш редакцијски друг Ранко
Прерадовић је то најбоље
сажео: "Његов је пјеснички
круг чврст и потпуно остварен,
баш онакав какве су кругове
остварили само најизраженији
писци његовог времена,
мада је Цицо Арнаутовић
вангенерацијски, светрајући
стваралац". (Писано као прилог
за моју наредну књигу "Лица
мојих снова")

Зоран КУРТОВИЋ

Портрет проф. др Горана Талића

ИЗМЕЂУ СКАЛПЕЛА И ПЛАТНА: Визија која лечи и чува дух

Након четири деценије новинарског трагања за истином и сусрета са духовним и интелектуалним горостасима нашег доба, разговор са проф. др Гораном Талићем открива нам да истински ауторитети носе једноставну људску топлину. Између вођења регионалног медицинског гиганта – Института „Зотовић“, који је недавно овенчан престижним признањем за развој туризма, и тихе пасије према савременом сликарству, др Талић сведочи о томе да медицина без разговора није лечење, а успех без етике – није потпун. Моја новинарска каријера била је привилегована сусретима са људима који су били стубови знања, духовности и правде. Ипак, недавни разговор са директором Института „Др Мирослав Зотовић“ у Бањалуци, др Гораном Талићем, подсетио ме је на саму суштину нашег позива – на ону ретку, топлу људску реч која некада вреди више од било које ексклузиве.

Да бих вам дочарао тежину и топлину овог сусрета, морам направити паралелу са неким од својих најзначајнијих разговора. Седео сам преко пута доајена југословенске адвокатуре Вељка Губерине и проф. др Веселина Ђуретића. Слушао сам истине о „злу званом Јасеновац“ од највећих истраживача попут Антуна Милетића и проф. др Ђуре Ђурића Мишине. О најмрачнијим угловима секти

на Балкану учио сам од проф. др Лазара Милина, а о духовним висинама и дубинама разговарао са благопочившим епископом захумско-херцеговачким Атанасијем Јевтићем и митрополитом црногорско-приморским Амфилохијем Радовићем. Моје видике ширили су академик Василије Крестић и теолог проф. др Здравко Пено.

И након свих тих горостаса, сусрет у Институту „Зотовић“ издвајам као један од најпријатнијих у каријери. Он је доказ да истински ауторитети и врхунски стручњаци носе у себи ону једноставну људскост која нам данас свима недостаје. Бањалука је кроз овај разговор била центар те топлине. Др Горан Талић, човек који на плећима носи огромну одговорност Института, а у разговору задржава домаћинску непосредност, потврдио је стару истину: највећи људи остају најједноставнији.

Уз њега је била и његова сарадница Наташа, која се предано стара да права слика о овој установи стигне до јавности. Заједно, они чине тим на који Бањалука може бити поносна. Овај сусрет није само забележен тренутак у времену, већ прича која заслужује да одјекне.

Признање као потврда континуитета

Повод за наш разговор било је још једно у низу, али по много

чему посебно признање. На недавно одржаној манифестацији „Избор најуспешнијих у привреди Републике Српске за 2025. годину“, у здању Банског двора, Терме Бања Лука награђене су посебним признањем за допринос развоју туризма. Награду је, у име Института „Др Мирослав Зотовић“, примио директор проф. др Горан Талић. Ова престижна манифестација, коју већ више од две деценије организује Привредна комора Републике Српске, окупила је најуспешније, али се име Института издвојило као симбол споја врхунске медицине и визионарског приступа развоју заједнице.

Није до система — до људи је: „Хлеб“ који меси посвећеност

У времену када многе здравствене установе кубуре са истим проблемима — недостатком кадра, новца и јасне стратегије — Институт „Мирослав Зотовић“ годинама важи за пример уређеног система. За проф. др Горана Талића, успех није питање среће већ приступа.

„Ово признање није случајно. Оно је последица континуитета и озбиљног рада“, истиче директор на почетку нашег разговора.

Да би објаснио тајну успеха, др Талић користи сликовиту метафору која погађа у саму суштину: „Ако су лекари и особље браш-

но и квасац, а систем држава и услови рада — пећ, онда је крајњи производ здравствена услуга. Питање је: зашто неко од истих састојака направи врхунски хлеб, а неко просечан?” -питао радознано.

Традиција као путоказ

Одговор, како каже, лежи у дубокој личној вези са институцијом: „Ова установа је део мог живота. Моја мајка је овде радила, као и мајка моје сараднице и многих других. Практично смо одрасли уз њу. Било би погрешно да се према томе односимо другачије. Све што сам у животу стварао и ризиковао, пренео сам на рад институције. Нисмо се плашили ни кредита ни изазова. Радили смо више него што је било уговорено, јер смо знали да је то основ за будућност.”

Пацијент као центар, човек као ослонац

Резултати Института су егзактни и мерљиви: од скром-

них 2,5 милиона промета 2003. године, установа је данас досегла обим од око 60 милиона. Ипак, др Талић наглашава да кључ успеха није у хладној статистици, већ у људима.

„Квалитет и однос према пацијенту су суштина. Пацијент мора бити у центру свега”, каже он, додајући да су темељ свега добри међуљудски односи унутар колектива. Годишњама су бирали најбоље студенте, улагали у њихову едукацију и од њих створили врхунске специјалисте. Међутим, визија др Талића превазилази оквире једне установе. Он је свестан да велики подухвати, попут Слатине и других бањских комплекса, захтевају државну потпору: „То су огромне инвестиције и без подршке државе ту нема резултата. Ако систем стане иза пројекта — успех је загарантован.”

Уметност као равнотежа духа

Док професионални живот др Талића дефинишу дисци-

плина и стратешко планирање, његова мање позната страна открива дубоку посвећеност лепом. За њега уметност није хоби, већ равнотежа и уточиште.

„Још пре рата сам почео да сакупљам слике. У почетку скромно, а временом је то постала озбиљна колекција. То је мој свет”, поверава нам директор.

Разговор о медицини и уметности под будним оком Николе Тесле, симбола иновације и духа којим одише кабинет директора.

У свету медицине где су грешке недопустиве, а одговорност огромна, колекционарство му пружа прилику за другачију врсту рефлексije. Иако темпо вођења Института тренутно не оставља довољно простора за потпуну посвећеност овој пасији, др Талић већ сада планира будуће дане у којима ће своју богату збирку уредити и систематизовати, остављајући траг не само кроз излечене људе, већ и кроз сачувану лепоту на платну.

Уметност која дише са аутором

За др Талића, уметност није само предмет посматрања, већ живи процес. Његов став је јасан: „Уметност треба да буде виђена. Сlike не треба да стоје у депоима.” У свом колекционарском раду посебно истиче сарадњу са савременим уметницима, верујући у снагу подршке ствараоцима који су ту, међу нама. „Најбоље је сарађивати са живим ауторима — пратити њихов развој, подржати их. Код старих мајстора увек постоји ризик аутентичности”, објашњава он своју визију меценства која се ослања на непосредност и поверење.

Медицина је разговор, а не само налаз: ”Дијагноза захтева посвећеност и време

Та непосредност прелива се и на његову основну вокацију. Младим колегама који тек закорачују у беле мантиле, др Талић упућује поруку која би требало да буде темељ сваке лекарске заклетве: „Пацијент није број. Са њим треба разговарати, саслушати га, разумети. Ако се медицина сведе на читање и преписивање туђих налаза — то није посао. Пацијента треба комплетно прегледати, уважити његове тегобе и посветити му време. Без изграђеног поверења, лечење је непотпуно.”

Институт као породично наслеђе и завет

Специфична снага којом др Талић води Институт проистиче из дубоке интимне повезаности са овим местом. Сећања на детињство, игру са децом мајчаних колегиница, базен, одбојкашко игралиште, па чак и срне и паунове који су некада красили овај простор, облико-

вали су његов осећај припадности.

„Тај осећај да је ово једна породица који сам понео у младости, имам и данас као први човек завода. Ако не осећаш припадност установи, од тог посла нема ништа. Ако долазиш ту само да одрадиш време и посао не носиш кући, то није права ствар”, искрен је директор. Иако се „Зотовић” често перципира као „бања” због лепоте амбијента и задовољства запослених који имају примања изнад просека у здравству, он подсећа да је то, пре свега, озбиљна и одговорна „фирма” која почива на великом раду.

Човек по мери својих дела

Напуштајући кабинет др Горана Талића, човек не носи са собом само информације о успешном пословању једне велике установе, већ осећај спокоја који долази из сусрета са неким ко је успео да помири хладну логику менаџмента са префињеношћу уметничке душе. У свету који се убрзано дехуманизује, где постајемо цифре у статистикама и кодови у болничким протоколима, др Талић нас подсећа да су емпатија, разговор и естетски доживљај света једини истински лекови.

Његова борба за Институт није само борба за боље апарате или веће пројекте; то је борба за очување достојанства професије и заједнице. Бањалука у њему има не само врхунског стручњака, већ и чувара оног грађанског духа који зна да је цивилизација тамо где се поштује и човек и платно. Јер, на крају дана, оно што остаје иза нас нису само изграђени зидови, већ топлина коју смо пружили и лепота

коју смо умели да препознамо и сачувамо.

„Ово није бања — ово је живот”

Једна од најснажнијих порука др Талића односи се на саму перцепцију установе коју води. У јавности се често, готово по инерцији, уз име „Зотовић” везује термин бања, што директор одлучно коригује: Више од бање – систем будућности.

„Многи мисле да је ово бања. Није. Називати Институт бањом значи потценити и деградирати оно што овде постоји. Ово је озбиљна, комплексна болница — систем у коме пацијент на једном месту добија апсолутно све: од најсложенијих операција до свих врста рехабилитације, хипербаричне коморе и израде најсавременијих ортопедских помагала. То је комплетна прича у којој човек не мора да напушта установу, јер је сва дијагностика ту.”

Непосредна и домаћинска атмосфера у Институту — Илијана у улози фотографа за тренутак који ћемо дуго памтити. Сваки кутак има своју причу: Уметнички детаљи и скулптуре оплемењују амбијент у коме се пацијенти осећају као код куће.

За др Талића, ово је мисија која не трпи површност. Све што је најквалитетније у савременој медицини доступно је управо овде, под једним кровом. „Ми стварно идемо напред крупним кораком. Настојаћемо да ово што имамо унапредимо и оправдамо поверење које нам је указано”, закључује он уз захвалност на подршци и лепим речима.

Фотографија: Милутин Буразор Пикси

Зоран М. КОС

РЕЦЕНЗИЈА

БОГОВОЉНА ПОЕТИКА ТРАГАЊА

(ПЕРО ЛИЧИНА: „ОКО-ЛИ-ПНИ-К“, збирка пјесама у рукопису)

До сада сам имао част, али велику обавезу, рецензирати на стотине пјесничких књига драгих ми људи, али и оних које сам једва знао или, пак, нисам уопште познавао. И иза сваке од тих силних рецензија именом и угледом сам стао, али никада нешто слично нисам имао као што је

обимна нова збирка стихова и пјесама самониклог пјесника из Агића, Петра Личине, којој је чак и наслов на свој начин зановијетак и гласи „Око-Ли-Пни-К“. На први изглед, дакле, наслов је тајновит, али наскоро се открива у личној пјесниковој спеологији „Оковима Личним Напни Крст“. Али, та занови-

теност није само насловом, него и енергичним пјесниковим подвижништвом у српској православној вјери, о чему, заправо, ова књига говори.

Поставка књиге богомданих напјева о вјери и за вјеру, а у сагласју са свим оживотним нашим исписима, подијељена је у четири цјелине илити циклуса чији наслови управо одражавају суштину наслова књиге и гласе: „Оковима“, „Личним“, „Напни“, „Крст“. Петар Личина је самосвојан пјесник којег је међу ову нашу руралну самониклу групацију умјет-ника довео својом промишљу и руком сам Господ Бог. И овом му се пјесничком цјелином која је апологетика вјере божијом вољом раб божији, наш пјесник, на најбољи могући начин одужује. То је, дакле, боговољна поетика сна исписана из наших живота и за-памћење у вјери и божијој промисли.

У првом су циклусу пјесме о родном крају, кућном огњишту и прагу, а у једној од њих, с насловом „Огњиште“ пјесник вели: „Шапућемо што се не смије рећи/ јер уживамо у неостваривој срећи/ сањајући огњиште неко сада/ у садашњости живи наша нада“. Овдје се осјећа и нијанса трагичности коју је тај наш свијет грмечко-подгрмечки страна, али и одасвуда доживио послуже последњег братоубиличког сукоба, а поема о Сувој Међи, гдје су вођени ратни

ПЕТАР ЛИЧИНА

ОКО
ЛИ-ПНИ-К

окршаји управо на то указује. Та трагика нашега човјека прати откада је свијета и живота и о томе, управо, говори Личина, указујући на трагику која боли. А ту бол, изгледа, овдје мора осјетити скоро свака генерација. То он зна и на основу тога, да се зна и памти, записује наше патње и тегобе, све славећи српску православну вјеру, али не на уштрб било које друге вјере или чијег другачијег вјеровања.

Али, није само трагика основа, ту су и друге животности по сриједи, па у пјесми „Сан“ наш пјесник вели: „Авантура затворених очију је сан у тамни/ сањаш страшно. Спавамо на небу сами/ лебдимо у сну у мислима око свијета/ летимо у свемир јер тијесна нам је планета“. Слиједи, потом, поема „Почивалиште сна“ у којој се разјашњава шта нас носи кроз овај наш обични, свакоживоћи и свеграјући, сан о животу. Богданост пјесми пјесникова је заклетва на оданост вјери и човјеку који то наше српско православно узвишење диже на највише могуће пиједестале. На том путу ка узвишености само је бог свједок голготе који умјесто камена гура, заправо, своју судбинску одредницу и ни близу није ономе што је узбрдо гурао свој камен оковратник.

Разрађујући тај свој темељник постања, определијелио се затим на кодовник географских одредника и грмечко-подгрмечких топонима, гдје су пјесме с насловима „Крајина“, „Грмеч“, „Сана“ али и оне пјесме попут „Моје село“ и гдје одгонетајући зановијетну географију пјесник каже: „Агићка Брда. Тако моћна и велика/ на њима црква лијепа као слика/ Погледи са брда та-

ко су лијепа/душа се њиме опчини и окријепи“. Виђење љепоте и сликање сна не може, једноставно без божијег поимања које се овдје очитује у сликовитости сеоске цркве на бријегу. Те и такве су слике завичаја Петра Личине основне карактеристике које, гле чуда, одражавају сву значајку наших поднебља са црквама и богопоклоницима. У том смислу и на тај завјет определијељен пјева Личина у обимној пјесничкој књизи која је пред вама и коју ваља прочитати више пута да би се у једноставности исказа дотакла дубина мисаоног и исказаног. То је суштина и наше народне поезије због које је, како је потврдио велики Вук Караџић, славни германски књижевник и умник Гете учио српски.

А о том страдалништву српског православног соја, чини се, понајочитије збори пјесма „Шушњар“ која опјевава страдалништво пет и по хиљада махом србаља на Илиндан с почетка Другог свјетског рата а у којој Петар Личина опомиње: „Ријечима се описати не може/ овдје се кличе: „Помози Боже!“ целатима не треба већа казна/ и ова истина да се сазна“. Ради тога, мисли, ваља подсећати на све те наше српске православне голоте и на толика стратишта попут Шушњара у Санском Мосту. А сви ти науми да се српство затре, због чега сва та страдалништва и јесу се згодила, не успијева потрти род који је јачи од себе самог а о коме пјесник у пјесми „Србство“ пјева: „Опстајање на голготи живота/ српство то је неописива дивота/ Србин се рађа и Србин живи/ свако биће му се потајно диви“. Ово би се на неки начин могло назвати основном поруком богодане по-

етике сна у овој књизи Петра Личине која је на свој начин спас и опомена не само једног, него свих наших светрајућих српских православних времена.

Дванаеста је ово књига мога сабрата Петра Личине коју имам част међу првим читаоцима, као рецензент, на неки начин вагати и оцјењивати, трудећи се да не закинем ни пјесника, а нити читаоца. Ако ми се посрећило па се тај мој труд примио, бићу обрадован баш онолико с којом радошћу чекам укоричење ове рукописне цјелине у књигу која би требала бити својеврсним молитвеником нашег стања и поимања.

Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Молитва у Дракулићу

На том мјесту
клања и злочина,
нигдје се човјек не осјећа
тако мали и беспомоћа
као у Драксенићу
код Бањалукe.

У тренутку обневидиш
од толиког мрака,
занијемаш од зла,
смрзврш од страха.

Нема те ноћи
која може
зло да прекрије;
нема таме
коју истина
не открије.
Ово спомен обиљежје
суза је у мору;
громогран живима...

Нека им помен
људског братабуде молитва;
запаљена свијећа
вјечно сунце;
а небо бесконачност
памћења,
вјечног незаборава!
(фебруар 2026.године)

Недељко З. МИЛАКОВИЋ

Књижевно подне са Ранком Павловићем одржано у његовом завичају

СЕЛО СВОМЕ ПИСЦУ, ПИСАЦ СВОМЕ СЕЛУ

Пред великим бројем посјетилаца из Шњеготине Велике и многих околних градова, СКД „Укрња“ и излетиште „Родни крај“ приредили су право зборовање у част свом завичајном ствараоцу

У Шњеготини Великој, у општини Челинац, 17. маја одржана је манифестација „Књижевно подне са Ранком Павловићем“, с поднасловом наведеним у наслову овог записа. Треба одмах рећи да је дружење уз стих и музику на овом занимљивом зборовању, како су га назвали организатори, Српско културно друштво „Укрња“ и излетиште „Родни крај“, трајало дуже од три сата. Ако је вјеровати присутној публици, то вријеме је брзо прошло, амеђу посјетиоцима, поред Шњеготинаца, било да живе у свом селу или у околним градовима, било је до-

ста гостију, највише писаца, из Бањалуке, Теслића, Шамца, Модриче, Дервенте, Добоја, Прњавора, Лакташа, Чечаве...

Шњеготина је, кажу, било највеће село у бившој Југославији, а сигурно је највеће у Републици Српској и БиХ. Постоје четири Шњеготине – Велика, Доња и Средња у челиначкој општини, и Горња, у којој је рођен и рано дјетињство проверо овај писац, која припада подручју града Теслића – али он је, како је рекао, увијек доживљавао као једно село и сваку од тих Шњеготина као свој завичај.

У име организатора, Горана Вучића и Ратка Поповића, који су у својим обраћањима на почетку изразили задовољство што су имали прилику да угосте писца свога завичаја, пригодним бесједама овај скуп поздравили су предсједник „Просвјете“ у Теслићу, професор Алекса Касаповић и професор из Шњеготине Горње, пишчевог ужег завичаја, Мирољуб Летић. Касаповић је рекао да теслићка „Просвјета“ поставила у једној просторији свог дома Павловићев богат легат, а Летић да је у основној школи коју је овај писац похађао уређен кућак који свједочи о његовом књижевном стваралаштву. Пјесникиња из Добоја Јованка Стојчиновић Николић говорила је о њиховим заједничким

гостовањима на Косову када се до српских енклава морала пролазити и кроз барикаде и поздравила Павловића својом пјесмом која о томе свједочи, а проф. др Ненад Новаковић о заједничком раду у „Гласу српском“. Својим пјесмама и прозним одломцима поздравима су се придружили и Зоран М. Грумић, Живко Вујић и Ратко Поповић. Ученица 8. разреда ОШ „Младен Стојановић“ из Јошавке, Гордана Радујковић, прочитала је пјесму коју је посветила овом писцу, а ученици ОШ „Новак Пивашевић“ из Старе Дубраве извели су рецитал његове поезије. Бурним аплаузом поздрављене су вокал-

не солисткиње из исте школе Доротеја Пејић и Катарина Пејаковић. Дланове посјетиоци нису штедјели ни послје наступа Јошавачких тамбураша.

Екипа ТВ Градишка, која је раније снимила два дијела докуменатрног филма о Павловићевом стваралаштву, дошла је на збороване да сниме и трећи дио. На самом почетку књижевног дружења, након што је Павловић на дјечијем игралишту овог излетишта засадио липу, која ће кад одрасте бити уређена тако да подсјећа на његово дјело, приказани су инсерт из претходна два филма, при чему су аутори награђени топлим аплаузом.

О књижевном стваралаштву Ранка Павловића надахнуто су говорили проф. др Сања Мацура и мр Момчило Спасојевић, а програм је водила пјесникиња и новинарка Неда Гаврић. Мацура је посебно истакла богатство и разноврсност дјела овог писца, које је нашло мјеста у читанкама, лектури, антологијама и у његовим Изабраним дјелима, објављеним у 14 томова 2022. године у издању новосадског „Прометеја“ и бањалучке „Бесједе“. Највећи дио свог излагања Спасојевић је посветио завичајности у Павловићевој поезији и прози, што је и сам писац потврдио читајући руковети пјесама са завичајним темама.

Ранку Павловићу је додијељена новоустановљена Повеља „Стражички вис“ Српског културног друштва „Укриња“.

На овом зборовану потекла је идеја да се убудуће сваке године на истом мјесту одржава књижевна манифестација посвећена завичајности у књижевности.

Мјештани су за све учеснике и публику приредили ручак, а писцу су даривали велики букет пољског цвијећа, убраног са завичајних ливада.

– Не могу и не желим да скријем радост због оног што су ми моји земљаци приредили – рекао је Ранко Павловић обраћајући се окупљенима. – Више пута сам у интервјуима истицао да завичај ништа не дугује писцу, али писац дугује завичају, јер да није родног краја и сјећања на дјетињство, не би било ни писца, заправо, он не би имао о чему да пише.

Сл.С.

Прво објављивање

КОЦКА ЈЕ БАЧЕНА

(Alea iacta est)

Отворила је двокрилни прозор. Ветар је са силином улетео у собу и подигао завесу. Њене очи биле су укочене. Стакласте. Као луткине. И ништа, чак ни хладан ветар, није могло да их оживи. Њено некада јако биће почело је да се распада. Крхотине су летеле на све стране. Цео свет био је на њеним раменима. Године наде, борбе, беса, туге... Све са чиме се мајка болесног детета суочава. Свакога дана. Од тренутка када је рођено. Пришла је инвалидским колицима. Мали дечак, од око десет година, седео је у њима. Својим укоченим и искривљеним рукама махао је по ваздуху. Скинула му је дукс и оставила га у атлет-мајици. На лицу му је био полуосмех, онај који је толико волела. Због којег је мислила да му се и очи смеше. Сада је тај осмех мрзела.

– Престани да се смејеш! Доста ми је и тебе, и мене, и оног твог оца! Када треба да да алиментацију, као да се растаје са животом. Ниси само мој, знаш? И његов си. Он мисли да је тиме што је дао лову завршио сву бригу о теби. Еј, а ко ти пере говна сваки дан, храни те, пресвлачи, води на третмане и вежба са тобом као да ћеш сутра потрчати!? Колико пута сам звала хитну помоћ, спасавала те од гушења, грлила када си имао

нападе? Да, признајем... Било је тренутака када сам желела да се не опоравиш. Да те нема. Као да те никада није ни било. Да те Бог узме к себи, да лакне и теби и мени. После би ме данима изједала савест, али са тим је сада готово.

Док је говорила, скидала му је панталоне и облачила доњи део пиџаме. Пелену није променила. Одложила је ствари на ивицу кревета, као и сваки дан. Погледала је око себе да се увери да је све на свом месту. Одгурала је колица до ивице прозора и одгурнула завесу.

– Знаш зашто је данас звао? Твој отац је звао да нам саопшти срећну вест. Жени се. Он ће да се жени, а ја? Ја ћу и даље бити ту, са исфлеканом тренерницом, без шминке и са поломљеним ноктима. Ко ће мене такву да погледа? Нисам имала секс откад си ти рођен. Заборавила сам како је то бити жена. Замисли, једну ноћ, само једну ноћ да ме неко јако стисне. Да ме истражи пре него што се све у мом телу осуши. Да каже „Биће све у реду”. Да ме воли.

Крајње речи прешле су у шапат док су сузе клизиле низ образ. Дечак није знао шта се дешава. Само је гледао кроз прозор. Његов мршави торзо у атлет-мајици увијао се на столици. Спазивши пахуље започео је своје специфично оглашавање. То је радио кад

год је био узбуђен. Иритантни понављајући вокал А имао је исти ефекат као кинеско мучења капима воде. Стиснула је усне.

– Сад ћеш ти још мало да седиш крај прозора и удишеш чист ваздух.

Окрнула се. Дечак у пиџами и атлет-мајици остао је крај отвореног прозора и посматрао лет пахуља.

А ... А ... А ... А ... А

Иако је затворила врата, и даље је чула његов глас. Отишла је до кревета, склупчала се и покрила јорганом. Проклети вокал и даље је био ту, у њеној глави.

– Извините, на знам како да вам кажем... Можда бисте могли да водите своје дете на друго игралиште. Разговарали смо између себе... и знате... са муком обуздавамо нашу децу. И, искрено, звук који ваш син производи... то је баш... иритантно.

– Ја, као станар ове зграде, имам право да захтевам да се овај проблем реши. Моја жена је трудна и треба јој мир. Не можемо да слушамо више те крике из стана изнад нас... Управниче стамбене заједнице, ви сте плаћени да решавате овакве ствари... Ја да дам неки предлог? Шта знам, изолујте јој стан, а и комшиница би могла да размисли о некој

медикаментозној терапији за сина.

– Опет си се усрао! Па, сад сам те пресвукла! Не могу више да перем твоја говна! Где год да кренем вучем смрад за собом, као да је део мене. Боже, како успеш да направиш оволику штету с онолико мало хране?! Хајде, морам опет да те водим у купатило и истуширам те!

Понављајући вокал А се и даље чуо, све спорије и тише.

Моје руке су веште у гурању инвалидских колица. У глави имам исцртане све путеве којима она могу проћи. Неке комшије кажу да споро излазимо из лифта. Журе на посао. Не разумеју, ујутро су стазе у парку празне. Он се смеје док колицима јуримо по њима. Његов је осмех широк као океан, велик као кућа, топао као песак на обали, на коју ће се једнога дана преселити.

Државне амбуланте? То је шала. Само једном недељно!? Можете га водити приватно ако имате средства. Такав је систем. Хајде, малени још мало подигни ногу за маму. Немој плакати, знам да те боли. Тата није издржао. Отишао је. Ти и ја ћемо рукама досећи звезде, али морамо вежбати. Ноћима, излепљене флуоресцентне звезде светлеле су са плафона.

а ... а ... а ... а ...

Вокал се претварао у шапат.

Пре само десет година у породилишту посматрала је сићушно биће у свом наручју,

поносна на мисао да су га они створили. Читав свет је био у њеном наручју. Читав тај свет је исклизнуо, као песак кроз прсте, након дијагнозе. Нестала је измаштана будућност. Остао је само осмех у који се уселио читав универзум. Тај прелепи осмех Њеног сина.

Тргла се. Из суседне собе допирала је тишина. Скочила је из кревета.

– Исусе! Шта си урадила!? Да ли си ти нормална!?

Са ужасом услед отрежњења улетела је у собу. Дечак крај прозора је изгледао као да спава. Бледо лице са помодрелим уснама одавало је спокој. Снажно је загрлила хладно тело.

– Не, не, не! Молим те, пробуди се!, дрмала је клонула рамена.

Са дечаком у наручју ушла је у туш-кабину и пустила врелу воду. Купатило се пунило паром. Љуљала је дечака у наручју седећи на поду каде и пуштала да се врели млаз слива низ њих.

– Молим те, немој умрети, понављала је речи плачући. Нисам тако мислила. Опрости ми. Мама те воли највише на свету. Молим те пробуди се.

Након неког времена појавио се осмех на детињем лицу. Почела је хистерично да се смеје. Чврсто је стиснула дечака уз себе. Забацила је главу уназад на плочице, и смејала се и плакала наглас. Све јаче и јаче. Две силуете су се назирале у облаку паре.

Данијела МИЛОСАВЉЕВИЋ

О аутору

Данијела Милосављевић рођена је 1965. године у Зрењанину. Средње образовање стекла је у музичкој школи „Јосиф Маринковић“ – инструментални одсек виолина, а потом своје формално образовање заокружује на Техничком факултету „Михајло Пупин“. Данас живи и ради у Новом Саду, као систем аналитичар и пројектант информационих система.

Иако јој је форма кратке приче основно опредељење, пише и књижевне критике, а понекад прави излет и у комбиноване форме. Приче су јој заступљене у зборницима радова, електронским и књижевним часописима у земљи и иностранству. Објавила двије збирке мприча.

НЕДУЖНО СТРАДАЊЕ

(Марица Поповић, „ОКАНА“, Ганеша клуб, Београд, 2007)

„Окана“ Марице Поповић је дјело које плијени пажњу читалаца. Нећемо бити далеко од истине ако кажемо да су ријетка дјела у нашој књижевности која су тако и толико уронила у људске судбине, тако одсликала људска страдања, са толико предане љубави појединих личности према главном јунаку приказана, као што је то случај са овим изузетно надахнутим дјелом. А оно је неки чудан спој искрене љубави, мржње, болесне љубоморе, патолошке болесне љубави, али изнад свега недужног страдања и трагичног живота једне дјевојчице. Дјело је карактеристично и по томе што је проткано бројним писмима, тако да у себи има и елементарна епистолног романа. У ствари, оно и почиње писмом Отелије, кћерке познатог њемачког љекара, али и, на жаостот, нацисте, које шаље оцу из Краљевине Југославије у коју је дошла у потрази за лијеком.

Отелија се, по доласку у Краљевину, упознаје са Оканом, дјевојчицом изузетне љепоте и природне обдарености, али пуној предрасуда. Прича Отелији о Ждеравки, која је, у ствари, траварка, помало продоховљена, које се дјеца плаше. Ота иде код Ждеравке у пећину ноћу и ова јој даје лијекове. У ствари, она је Оту излијечила травама.

Љубав Отелије према малој Окани је искрена, предана, спремна за жртву. Уз њу је и кад се она нађе у некој кризи. А тих криза је било на претек. И Окана казује везаност за Отелију. Она показује изузетну обдареност. Посједује натприродну љепоту она ће бити главни „кривац“ њеног страдања и трагике. А та страдања почињу кад је родитељи удају за Миху, сина богатог Страила, развратника и морално посрнулог човјека који ће посегнути за својом снахом, јер га она подсећа на Аницу која га је потпуно залудјела и одвојила га у једном тренутку од породице. Страхило је обешчистио свју снаху и разрушио Оканини Михов брак. Окана има Отелију која је штити и племениту Анђу, свекрву која јее доста пропатила од Страила.

Веома присутна личност, која се јавља кроз читаво дјело, која је и „добра вила“ и „зла коб“ неким је Ждеравка. Живи у пећини, дубоко у шми, и има моћ да помаже људима. Поред тога

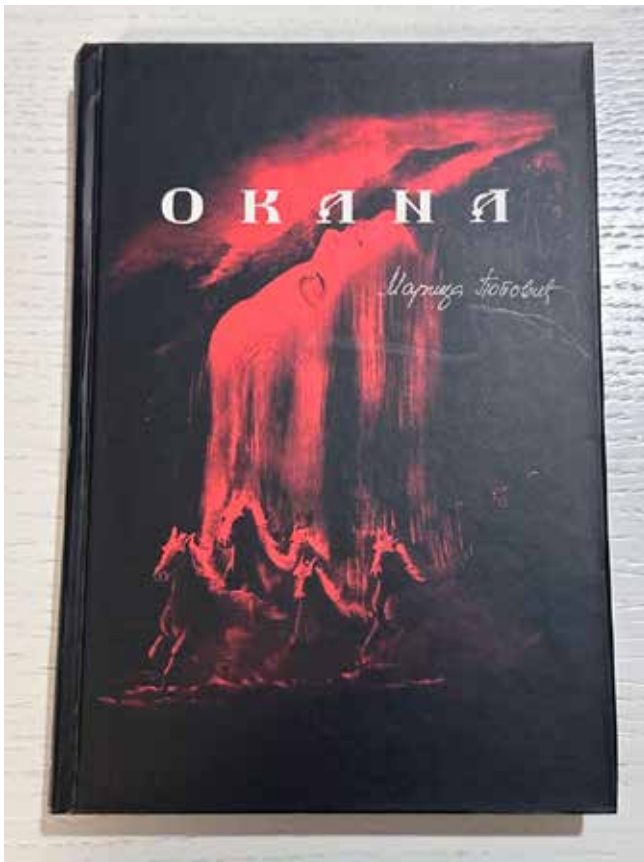
што је траварка, она је својеврсно митско биће, пророчица, која се генерацијски обнавља. Помаже женама које су жељеле да се ослободе нежељене трудноће, даје Страилу „лијек“ да заборава Окану...

Отелија све покушава да избави Окану из овог пакла у који је упала удајом за Миха, јер и Миха носи у себи гени оца Страила; љубоморан је и злоставља Окану.. Но и Окана показује спремност дав с е брани. Истина, и сама је, послјије дешавања са Страилом заљубљена у њега; он јој је увијек пред очима. Али, кад је „превршила дара мјеру“, Окана убија Страила сјекиром. Анђа, која је увијек на страни своје снахе, и која јој замјењиије мајку, заташкава Оканин злочин.

Миха је болесно љубоморан Сумља да ли је њихов мали син његов или Страилов. Покушава да убије дијете Здравка. Доноси змију отровницу и оставља је у Здравкову собу. Окана је то предухитила; ухватила је змију рукама, при чему ју је ова ујела Но, захваљујући лијеку који јој је оставила Ота, али и имунитету који је стекла убризгавањем змијског отрова у своје вене, остала је жива. Замотала је ову отровницу у неко ћебе и однијела је у шуму, на пут којим ће се Миха враћати на коњу. Уплашени коњ од змије заједно са Михом слети у провалију, у којој су погинули и Миха и коњ.

Анђа је на самрти. Жали јединца, али пред смрт опрашта Окани поступак. Можда овај детаљ најнаглашеније истиче истинску љубав коју је Анђа осјећала према Окани.. Но, та љубав је била обострана. Видљиво је то када Окана обећава Анђи да унука неће одвајати од баке, без обзира шта ће се са њом дешавати и гдје ће она бити.

Окана остаје сама: без мужа, без свекра, без Анђе, без Оте која се тада налазила у Њемачкој. Но, она је изузетно снажна личност. Предузимљива је. Сређује и своје и Михово имање и на Анђиној сахрани даје обећење да се неће никад удавати и да неће скидати са себе црнину. Али, кад Ота долази из Њемачке, покушава да Окану ослободи ових обавеза које је преузела на Анђиној сахрани. Намјерава да је одведе у Америку. Отишла је с њом у Њемачку и ту је једно вријеме задржава код свога оца, с којим

није била у добрим односима због његове привржености Фиреру и његовој нацистичкој странци. Осјетила је да би отац радо малог Здравка васпитавао у нацистичком духу и да би га прихватио као сина. Окана се служи лукавством. Каже Отелији да ће накратко отићи у Босну да среди имање. Мађутим, када је стигла у Босну, јавља се Отелији писмом у коме је обавјештава да не намјерава да се врати у Њемачку. Оставља јој сина у аманет, а она ће се замонашити. Ово Оканино писмо је истовремено и најдирљивији, најболнији сегмент романа. Изражава снажну љубав према сину Здравку, бол што га оставља другој мајци, али све то ради да би са сина скинула проклетство које носи у генима. Које је, у ствари, стекла у кући Ковачевића, свекра Страила и мужа Михе.. Дирљива су настојања свештеника Нићифора који покушава да је спријечи у том науму. Све је узалуд.

У Окани се дешавају стални ломови. Оптерећена је проклетством дома у који је дошла. Склона је чак да то проклетство припише своје доласку, као да је она виновник свих тих зала.. Но оно име дубље корјене. Оно сеже до Страиловог дједи:

„Колале су раније неке приче како му је деда напио неког богатог сељака из Козлука. Онда му је на коцку и превару узео огромно имање. Кажу стари људи, они који се сећају, тај га је неесрећник молио и преклињао. Клечао на коле-

нима да му бар остави малу кућу и нешто земље. Тек толико, како би могао децу прехранити. Понижавао се пред њим нудећи да ради на имању бесплатно. Пристао би и понизни слуга да буде, али Страилов деда се није ни освртао. Охоло га је избацио из куће и са имања. Човек се потуцао, деца су му помрла од глади. Жена се утопила, он се обесио. До смрти је клео читав род Ковачевића. Најгорим клетвама. Ишао је селима и гласно набрајао како ће им се семе затрети, пустиловина ће остати од земље. Умријеће у најстрашнијим мукама... Своју децу ће одбацивати. Сотона ће им бити сапутник, котиће се и множити између себе.“¹

„А мој син!...-закукала је Окана:- Зар ће и он испаштати нечије гријехе?

Окана дрхти над судбином свога сина. Да би спријечила тај ход проклетства, она хоће да буде задња жртва. Да испашта све гријехе породице Ковачевић Зато и полази у манастир.. У ћелију. Но, ни ту се не смирује, Нада се да ће те гријехе с њом однијети таласи Дрине у коју скаче. Одлази у смрт да би спасила свог сина Здравка.

„Окана“ је дјело тужних људских судбина. Дјело изузетних описа тих судбина. То је дјело недужног страдања појединаца, али истовремено дјело изузетно снажна љубави које се јавља, нпр., код Отелије, Анђе, Окане, оца Нићифора... Све су везани за судбинско дешавање главне личности. Љубав је присутна чак и кад је настрана. Пламти љубавна, али болесна, зажара код Страила, код Михе. Чак и код Окане. Она је, наиме, располућена; на једној страни је истинска преданост и љубав према Оти, према Анђи, према родитељима, а на другој страни потајна, болесна љубав према Страилу Он је њена опсесија од које се не може ослободити.

Поред Окане, у дјелу је највећа жртва Отелија. Шта све не чини да спасе ту дјевојчицу, да је ишчупа из канџи Ковачевићевог проклетства!? Са спаси и њеног сина који је такође заражен вирусом болесне љубави. Показаће то по доласку из Њемачке у Босну да посјети мајчин гроб и прегледа имање.

Дјело је проткано и вјеровањем у паганска божанства, какве су Жива и Морана. Мистична је и Ждравка по својим надареностима.. По генерацијском обнављању.

„Окана“ је по бројним својим карактеристикама врхунско дјело не само Марице Поповић, него наше књижевности опште.

Момчило ГОЛИЈАНИН

¹ „Окана“, стр.222.

Став

ПРОЉЕЋЕ КОЈЕ НЕЋЕ ДА ПРОЂЕ

(Поводом књиге Ранка Прерадовића "На острву осаме")

Ништа на пољу стваралаштва није искреније, није чедније, није животије, ни ватреније од пјесама младих пјесника. Радичевић, Миљковић, Јесењин, Лорка, одоше одвећ млади. У јутро ријечи. Ријечи коју љепотом младости, кроз свевремену тутњаву времена, говори поезија. Аналогно с тим, пјесник, како стасава, улази у године „стари“ како се емоције стишавају-постаје проницљивији, мудрији, прагматичнији, те истовремено и сразмјерно пјева из животног и литерарног искуства. Тако се могуће слабости, болећивости, честе конструкције пјесме циљно, врашки замагле. Ријетки су пјесници који су надрасли уопштене законитости фатума стварања-били и остали младићи, љубавници поезије. Ранко Прерадовић је један. Неприлагођен, а тако близак, као да је доспио с неких других, оностраних сфера. Ранково прољеће живота, битисања у коме је пјесма коријен и плод, смисао и бесмисао бивања, неће да прође. Или, можда и не умије.

Но, ипак, ваља имати у виду и истаћи неупитну чињеницу да је Прерадовић чврсто постојан, дубокосежно свјестан духа времена и ћуди ововременог свијета-стварно стање и рефлексију слике која му се непрестано подастире и подваљује. Не заноси се, не пјева попут пјесника романтичара, већ аналитички улази у поре сваке појавности и

збивања која се даноноћно одигравају посвуд око њега. Напросто, из свога угла, тачке гледања говори, алудира на реалне догађаје, сииво лице суморне свакодневице. Према томе, поетика овог аутора има у себи и одлика критичке теорије друштва. Отуда и егзистентијалистичких проблема, феномена којим је суптилно заокупљен. И те како, поима, подробно му је знан човјеков положај и улога у свијету. Истина, човјек је бачен, странац је, изгнаник из свијета и из самог себе, подвојен је, отуђен од свега-најзад и од своје суштине, свог исконског бића. Збуњен, а, опет, јадно, смијешно, болесно сможив. Е, о тој колетичини, том и таквом, већ осуђеном појединцу Прерадовић ненаметљиво, пластично, луцидним ријечима саопштава, тек овлаш сугерише да се увиди, препозна, прихвати оно што је за живота искушао. И с лица и наличја спознао је он удес живота и данак који мора да се снесе. Још и прије рођења, у тами мајке све до данашњег дана гађали су га ударци судбине. Одолио је, инатно пјевао и остао прибран. Свој. Спокојан, јер, на човјеку стоји да поднесе, изнесе свој Усуд и да тако испуни своју мисију да, у правом смислу ријечи, буде човјек.

Све и сви пролазимо. Звучи очајно, поразно ,али тако је. Смрт на крају долази. Требамо ли да стрепимо пред њом? -по Прерадовићу-не. Јер, они који испуне своје животе мир-

но прихватају коначни одлазак. Растанак од блиских, драгих личности. Остаће посветнице да свијетле, варнице, да распаљују успомене, сјећања. Отуда наслов збирке има пренесено значење. Бити свјестан самога себе, спознати се, значи схватити и да смо осамљени, али смо свјесни да одмах до нас, у гомилама безкличних појединаца, постоји и неко други, и да је као ми. Пријатељ је ,ако је сачувао своју исконску природу, као што је то остварила умиљата животиња-пријатељ-пас. Чини се да тај мотив, ту идеју Прерадовић проткива кроз цијело ткиво збирке, од корице до корице, које, у ствари и не постоје. Тим више што је ова збирка животна, судбоносна не може да се уоквири. Временита је, букти, шикља посвуда. Као прољеће излива се у, али и бесмисао живота, смисао и сврху стварања. Прерадовић је у том прољећу. У „Свитању“ је, у раним прошловјековним шездесетим-онда када је и пропјевао.

Уавелико је знана она далекоисточна максима, захтјев-дужност човјекова: Нестати, а пролазност избјећи. Прерадовић је успио. Остварио се као човјек, као стваралац-пјесник. Отићи ће, тихо за собом затворити врата-вјечито млад. Остаће у своме прољећу. Прољећу, које неће да прође. У пулопку прољећа пјевања.

Доњи Вијачани, 16. маја 2026. године

Душко Ж. ПОПОВИЋ

Трагом наше традиције

УМ ЦАРУЈЕ

КАКО СПОЗНАТИ СЕБЕ ДА МОЖЕМО ОДРЖАВАТИ И ПОПРАВИТИ САМИ СЕБЕ УЗ ДАВАЊЕ ПРИРОДЕ И СВЕМИРА?

Одговор је једноставан, а понудићу га и илустровати сликама са старим изрекама наших предака од рађања до смрти и уз помоћ БАБУШКЕ РУСКЕ да осјетимо слојеве у духу и души нашој...

- „ПОПЕЛО МИ СЕ СВЕ НА ВРХ ГЛАВЕ, ТЕШКА МИ И ПУНА ГЛАВА свега”, значи све што видимо, чујемо, кажемо и помислимо прима духовна хаљина, трака у мозгу смјештена у финој материји која се прва распада. Родитељи су говорили: „Запни дјете, из петних жила”, никада запни из мозга, а ви прст на чело па размислите!

- „НЕЋЕ МИ САН НА ОЧИ”, значи да духовна хаљина борави у малом мозгу и та хаљина све проматра и гледа кроз очи, а мисао је та која води и уводи дух у НЕБЕСКЕ ВИСИНЕ да душа одмара.

- „КАО ДА СУ МИ САПЕТА КРИЛА. НИШТА МИ НЕ ИДЕ ОД РУКЕ.”

- „КАКО ГА ГОД БАЦИШ ОН СЕ КО МАЧКА ДОЧЕКА НА НОГЕ.”

- „ШТА ГОД ВИДИ И ЗАМИСЛИ - СТВОРИ И УРАДИ” је дух интелигенције који даје моћ гласа, слуха, укуса, мириса, рада руку и ногу, сналажења у времену и простору, а борави и везана је за крајнике и штитну жлезду. Та тако оптерећена и моћна хаљина, која заједно са хаљином

сна и вида (интуицијом) и хаљином меморије дају моћни ДУХ, који даје покретачке моћи сваком живом створењу на планети Земљи од БОГА датом.

- „УМ ЦАРУЈЕ, СНАГА КЛАДЕ ВАЉА” наша је божанска моћ свеобухватна, јер даје програм да изградимо, одржавамо и поправљамо неше тијело, ако га у души и тијелу повредимо. Борави у ХИПОФИЗИ и одатле царује.

- „ШТО ГОД СМИСЛИ И ЗАМИСЛИ - ОН СТВОРИ И УРАДИ” је од Бога дана моћ, да нас води и наводи кроз овај и овакав материјалној свијет и држи везу са природном БОЖАНСКОМ НЕБЕСКОМ ЦЕНТРАЛОМ, да се не бојимо и не изгубимо у простору и времену. Она борави у финој жлезди која се зове ЕПИФИЗА и одатле даје вођење и навођење које су назвали КОНЦЕНТРАЦИЈА...

- „СРЦЕ МЕ БОЛИ.”

- „НА СРЦУ МИ ЛЕЖИ РАНА.”

- „СТЕГЛО МИ СЕ СРЦЕ И СТЕГЛО МЕ У ГРУДИМА.”

- „ПАО МИ КАМЕН СА СРЦА.”

- „ОД СТРАХА ЗАЛЕДИШЕ МИ СЕ ПЛУЋНА КРИЛА.” (рендген показује бела плућа) То је хаљина, обруч и печат душе љубави која борави у грудној жлезди, а покрива срце, плућа и дојке.

- „ИМАО САМ ЖУЧНУ РАСПРАВУ” - оптеретимо жуч, „НАСЕКИРАО СЕ, НАЈЕДИО” - трпи јетра, „ОСЈЕЋАЈНИ СТРАХ” - трпе бубрези, „ОСЈЕЋАЈНИ СТРЕС” - уздрма се панкреас. Ту су још „ЛЈУБАВНА И НАГОНСКА ПРЕОСЈЕТЛИВОСТ”, па желудац скаче горе или доље, у народу кажу „СТРУНА”, грч на горе диже дијафрагму, оптерећује срце и плућна крила, а грч на доље оптерећује цријева. То је лијепа хаљина која борави у панкреасу и надбубрежној жлезди и покрива цијело физичко тијело.

- „НАГАО ЈЕ И НАГОНСКИ ЈАК ЗА СВЕ И СВАШТА”, то је хаљина која покрива танко и дебело цријево, држи слабински дио око пупка и покрива цијело физичко тијело.

- „ОПАСАО СЕ СНАГОМ”, то је тај карлични део који држи резервну биоенергију, а покрива полне органе и ту борави, дајући моћну „МУШКОСТ” и „ЖЕНСТВЕНОСТ”.

- „ДОЋИ ЋЕ ТИ ИЗ ДУПЕТА У ГЛАВУ”, то је када радимо без размишљања и интуиције...

Ненад ЈАЊЕТОВИЋ Јање

Знам ја свога Мићу

Живо се сјећам тога догађаја. Након приспјелог извјештаја са Гламочког ратишта о нестанку двојице бораца Радничког батаљона, тужан и потиштен зурио сам кроз прозор и размишљао о несрећи која је задесила мој народ. Из размишљања ме је пренуо тихи, топли женски глас:

- Помаже Бог, сине!

Погледавши према вратима, угледах ситну погурену старицу у црнини, с љесковим штапом у руци.

- Бог ти помогао, мајко! Којим добром, мајко?

- Каквим добром, мој сине! - узвратила је дрхтавим гласом и бризнула у плач. Тресла се и ридала, а сузе јој лиле низ испијено наборано лице. Потапшао сам је по рамену и понудио да сједне. Погледала ме је жалосним погледом и једва чујно изустила:

- Не замјери ми, сине мили, лакше ми је кад се исплачем. Дошла сам..., рече, и опет бризну у плач.

- Јеси ли за кафу, мајко?

- Радије би цигару, сине. Пушим отприје мјесец дана, мука ме наћерала.

Повукла је два-три дима, угасила цигарету, па наставила: - Дошла сам до вас, сине, да се распитам за свога Милана, Мићу. Гадне сам вијести чула о њему. Све би ти потанко испричала ако би имо времена да ме саслушаш.

Налактио сам се, а она сузних очију почела да везе: - Зовем се Шкипина Амка, избјеглица из Пеуља, од Грахова. Прије два мјесеца рватска војска удари на наше село. Зарекли се да ће га сравнити са земљом, па то ти је. Кршно се-

ло, пуно народа и стоке. Од граната, пуцњаве и зорта, земља је подрхтавала. Гинуло се на обје стране, али на нашој, канда, више. Петнест дана наши борци еројски су одолијевали њивој најезди. Али, сила превлада. Боме, стиже наређење да се купимо и бјежимо. Цијело село је кренуло. Само из моје куће двјеста девет душа: двјеста оваца, четири краве музаре, коњче, пас, и нас троје, ја, мој роми Митар и син Голе, радост мајкина. Од Грахова до Дрвара пратила нас је киша граната. Падале су око нас ко крушке али нас ниједна не погоди. Бог нас је драги чуво. Дванест дана гиљали смо, пасући, до Санског Моста.

Пред бјезанију на два дана допири ми у кућу кума Стака, блиједа и уплакана. Чим прекорачи преко прага поче јецати. „Шта је, кумо?“ - следи се ја. „Кум Мићо!“ - вели. „Погино!“ - дрекнем ја. „Стани, кумо, није! Био на телевизији!“ „Каквој телевизији, жено драга?“ „Рватској!“ „Откуда на рватској телевизији, јадна ти сам?“ „Заробили га!“

- Ја ти поново у плач. Чупам косе, бубетам се у прса, кукам. Видим, плачу и Митар и мали Голе. Плачу комшије. „Шта је радио на телевизији?“ - питам куму. „Бруко и себе и нас, да простиш. Пола сата млио против наше власти, војске и свога народа.“ „Не гријеши душу, кумо!“ - дречим ја. „Знам ја свога Мићу. Мого је то диванити само под јаком присилом.“ „Шта вели?“ - снуждено ће мој Митар. „Вели да су у власти све сами лопови и преваранти, да војска ратује што мора, да је гола, боса, гладна, слабо наоружана,

да је народ у бјезанији, преварен и огорчен.“ „То диванио мој Мићо?“ „То, моја кумо! Помислила сам да је сврцио, па видим да није. Мог Стојку да су заробили, не дао Бог, па га довели на телевизију да брука српски народ, власт и војску, цабе би им било. И када би му ставили омчу око врата, из његови уста ниједну ријеч не би ишчупали.“ „Не мисли мој Мићо тако, кумо драга. Да је мислио, не би почетком '92. међу првима отишо у борбу. Два пута је рањаван и одликован за храброст. Моро је диванити оно што су му непријатељи потурили под нос. „Лети, Митре!“ - велим ја чојеку „Проби се некако до главне команде и распитај се некако за дијете.“ „То ћеш ти боље, Анка“ - вели он мени.

- Шта ћу, повежем рубац, нагулим опанке на ове болезљиве одаљке, па на пут. Налетим на једног војника, јури запрежним колима. Сједнем крај њега и у команду. Официри се ускомешали, успаничили, тумарају тамо-амо, буље у војне карте, телефонирају, видим, није добро. На брзину ме саслуша неки бркица и рече да ће настојати да нешто сазна за мога Мићу. Другога дана били смо у бјезанији и ја не одо у команду да чујем је ли шта сазно.

Данас је двадесети дан како смо избјегли у Сански Мост. Смјештени смо у задружној штали, ту под брдом. Утучени смо и несрећни због Миће. Ја се, јадна, стално распитујем за њега, али цабе, никакви вијести. Дадне ли Бог па наши ослободе Грахово, ми се одма враћамо у Пеуље. Знај да ћу пјешице обиграти и Книн, и Сплит, и Загреб, и све учини-

ти док не сазнам ће ми дијете робија. Избавиће њега мајка, па макар остала без иједног овчијег и крављег репа пред кућом. Ето, сине, све сам ти рекла, па ако ишта сазнаш за мога Мићу, јави, ми смо код штале.

Погледала ме је њежно, материнском љубављу, развукла испуцале усне у једва примјетан осмијех и дубоко уздахнула. Из њених очних дубина заискриле су сузе. Окренула је пречицом, често застајући и ослушкујући тутњаву топова од Дрвара.

Послије упорног телефонирања, из команде Другог крајишког корпуса саопштено ми је да је на

Вучијем врху, на Динари, заробљен Милан Шкипина и одведен у непознатом правцу. Од Међународног комитета Црвеног крста сазнао сам да је заробљеник жив и да се налази у сплитском затвору. Изјутра сам потражио старицу. Музла је краву, а Митар и Голе још лежали на слами у углу штале.

- Ееее? - гледали су ме упитно, разрогачених очију.

Обрадовала их је вијест коју сам им донио.

- Само нека је жив! - понављала је старица кроз сузе.

Из торбе је извукла флашу с ракијом, насула ми чашу и топло изустила:

- Наша домаћа, пеуљска.

Угурала ми је у руке дволистру млијека. „Понеси“ – вели „направите бијелу кафу.“

Десетог октобра 1995. године у послеподневним часовима непријатељ је продро у Сански Мост. По граду и околини сијао је смрт. Народ је панично бјежао према Приједору и Бањој Луци. Многи су остали у граду на вјечној стражи.

У тренутку када се непријатељ приближавао задружној штали, Шкипине су са својим стадом још били на том мјесту. Нису ни покушали да бјеже.

Драго ВРУЋИНИЋ

Стаклене ноћи

У мени шуми град без имена,
Свјетла му дишу као уморне мисли,
И свака улица зна мој корак
И ако никад нисам био ту.
Носим у џепу комад тишине,
Пресавијен као писмо које никад није послано,
И чекам да се нешто догоди —
Можда ријеч,
Можда поглед
Који ће разбити овај бескрајни круг.

Море у мени не зна за обалу,
Валови ударају о ребра времена,
И сваки откуцај срца
Звучи као питање без одговора.
А ипак идем даље,
Кроз магле дана и стаклене ноћи,
Тражећи мјесто гдје мисли престају бити тежина
И постају вјетар.
Можда је то дом.
Можда је то само тренутак
у којем престанеш бјегати од себе

Мостови од магле

На крају, кад се оголе све ријечи,
И филозофија утихне пред лицем ноћи,
Схватам да ништа не може да излечи
Ову чежњу која никада нећ епроћи.
И то је добро. То је траг бивства.
Бити несавршен, а жудјети за складом.
Ако је ријеч тек вјетар, ехо који гине,
Чиме да премостим овај понор дуг?
Како да опишем геометрију празнине,
А да не опцртамисти, зачарани круг?
Човјек је биће које стално зида
Мостове од магле над ријекама од сна,
И док му вријеме полако дане кида,
Он тражи звезду на самом дну дна.

О смислу

Свијет је само позорница сјена, гдје свако од нас своју улогу бира
У мору лажи и брзих мијена, тражимо комадић властитог мира
Корачаш кроз дане што нестају лако, и све што си био полако блиједи
У теби се ломи и блиско и далеко док се свака мисао у забраву леди
Гледамо звијезде, а газимо блато, продајемо снове за шаку сјаја
Забрављамо притом оно битно, злато – да пут је важнији од самог краја
И што ће остат икад утихне јека, кад посљедњи стих у вјетру се згуби?
Само траг човјека што вјечно чека, да поновно нађе оно што љуби

Андреј СРЕДИЋ

Андреј Н Средић рођен је 2009. године у Приједору, а гимназију похађам у Новом Саду. О себи је записао „Занимају ме књижевност, језици и филозофија, као облици промишљања свијета и човјека, али и као начини да се ухвати оно што свакодневни говор често превиђа. Писање доживљавам као процор тихе унутрашње размјене, у којем се мисао обликује спорије, али дубље, и у којем покушавам да пронађем смисао у фрагментима искуства и језика. У том процесу, књижевност ми постаје и средство разумијевања и облик личне слободе.“

Са Видосавом Вицом Ђурђевиће поводом нове књиге

Посвећен родном Змијању

Овај пут представља се романом Судбина змијањских побратима, који је инспирисан истинитом причом, као што је то случај и са неким од његових претходних наслова.

Како је његова читалачка публика навикла, књижевни стваралац Видосав Вицо Ђурђевић, не прави превелике временске дискрепанце између објаве својих наслова. У претходних осам година овај бањалучки новинар, књижевник и публициста публиковао је сљедеће наслове; путописну књигу У сусрет светињама, збирку приповијетки са Змијања Секула, књигу афоризама Паметном доста, зборник радова Змијањски писци Кочићеви сљедбеници (два издања) са Гроздом Регодић, романе Поп Ратко Горкић и Чудни су путеви господњи, збирку поезије Поетска сјећања из младости, а његово књижевно стваралаштво промовисано је широм Републике Српске, Србије и у иностранству, укључујући сајмове књига у Београду и Бањој Луци, Кочићев збор у Стричићима, Академију наука и умјетности Републике Српске, Бански двор, домове културе и библиотеке од Мркоњић Града, Рибника, преко Градишке до Сремске Митровице и Новог Сада, али и међу нашим читаоцима у дијаспори, у Салцбургу и Крању. Овај пут представља нам се романом Судбина змијањских побратима, који је инспирисан истинитом причом, као што је то случај и са неким од његових претходних наслова. Питали смо Ђурђевића за часопис Сутра о новом роману. Како су Вулин

и Ђурђевић годинама и сарадници и пријатељи, интервју ће свакако одисати више другарским разговором него службеним тоном.

Вулин: Вицо, не правиш велике паузе између објаве појединих наслова и то различитог жанра. Није прошло много од појављивања твоје прве збирке поезије Пететска сјећања из младости, нешто прије тога романа Чудни су путеви господњи, а сада је пред нама историјски роман Судбина змијањских побратима?

Ђурђевић: Лако ми је да у релативном краћим временским интервалима објавим књижевно дјело. Разлог томе је што сам током дугогодишњег како новинарског, тако и књижевног стажа, на диктафонске траке скупио сијасет интересантних прича. Сада остаје само да их преточим у писану ријеч, настојећи да им додам умјетничку црту са надом да ће бити занимљиве читаоцима.

Вулин: Шта нам можеш рећи о роману Судбина змијањских побратима?

Ђурђевић: Екипа сарадника је уобичајена и устаљена као код мојих претходних издања. Рецензију потписује Ранко Прерадовић Деда, лектор је Грозда Регодић, издавач Књижевна заједница „Васо Пелагић“ Бања Лука, а све је окончано у штампарији „Графид“ Бања Лука. Све ово су моји дугогодишњи сарадници. У топлини властитог дома имам чланова уже породице

који имају нешто умјетничкога у себи, а који су ми помогли око графичког уређивања књиге.

Вулин: Колико нам можеш рећи о самој тематици књиге, а да не откријеш превише, како не бисмо умањили интересовање будућих читалаца?

Ђурђевић: Ради се о двојици јунака са мога поносног Змијања, који почетком двадесет вијека, као први регрути у војсци новостворене краљевине путју возом у непознато им мјесто Шкофја Лока на одслужење војног рока. У многоме су слични ова два јунака, а у многоме безбели и различити, како у менталитету, образовању, а коначно и према својим физичким карактеристикама. Крећу на један заједнички животни пут, који ће свако на свој начин табати и подносити, али судбина ће одредити да ће на том путу углавном скупа ходити.

Вулин: Да нам не откријеш превише детаља из романа, имали овако неки куриозитет који би додатно могао заинтересовати читаоца да се упусти у ишчитавање Судбине змијањских побратима?

Ђурђевић: Занимљивост је свакако то да један од јунака на одслужење војног рока креће неписмен. Ријетко да је кад уопште одлазио из родног села. Док овај други, већ има намјеру да студира правни факултет. За вријеме трајања војног рока, дешавају се многобројни и значајни жи-

вотни преокрети код наших јунака, који се настављају и након повратка у цивилство. Ето, ту бих се зауставио, да не бих како кажеш, открио превише.

Вулин: С обзиром на то да роман описује и вријеме успоставе нове краљевине, чак се спомиње и прва годишњица прославе 1. децембра, можемо ли овај роман сврстати у историјске?

Ђурђевић: Да, он је свакако и историјски роман. Оно што је кључно, прича је у највећем дијелу истинита. Нека имена или топоними су из разумљивих разлога плод умјетничке слободе, дакле другачији од своје изворности. Али, сваки значајнији елемент фавуле је аутентичан. На крају рекао бих да је овај роман ода људском добротинству, оданости и поштењу и оним свим врлинама које извиру из пристодушне људске честитости, које носе оба главна јунака.

Вулин: Остаје још да љубитељима тематике коју смо споменули препоручим твој нови роман, којег сам са уживањем читао, а теби хвала на искреним одговорима.

Ђурђевић: Хвала и теби друже Радомире, ти се лијепо учиш и новинарском занату, на чему ти честитам.

Радомир ВУЛИН

Рецензије

Косовске спознаје и искуства

(„КОСОВО И МЕТОХИЈА: СРПСКИ ЗИД ПЛАЧА“, аутора проф. др Остоје Ђукића)

Пред нама се налази књига „Косово и Метохија: српски зид плача“, дјело које се усуди дубоко заронити у сложену и болну тему Косова и Метохије, српске колијевке културе и духовности, данас у сјени сукоба и несигурности. Ова књига није само скуп чињеница и историјских догађаја, већ представља снажно писмо човјечанству, покушај да се пробуди свијест о неправди и патњи коју српски народ доживљава на Косову и Метохији. Аутор се не либи да се суочи са тешким истинама, да отвори ране које годинама крваре, да ослика болну слику изгубљеног раја. Књига „Косово и Метохија: српски зид плача“ није само за српски народ, она је за све оне који вјерују у праведност, за све оне који су спремни да чују глас патње и да се суоче са комплексном реалношћу. У књизи се преплићу историјски наративи и савремени догађаји, сликајући се комплексна слика Косова и Метохије кроз вијекове. Од славне српске прошлости, од златног доба културе и умјетности, од цркава и манастира који су свједоци вјековне духовности, па до трагичног сукобу и посљедица које су оставиле дубоке ожиљке на српском народу. Аутор није избјегао болне теме као што су прогон, насиље, неправде и изгубљене традиције; он говори о људима који су изгубили домове, који су остали без по-

родица, о свијету који је изгубио своју душу.

Књига се не зауставља на описивању патње, већ нуди и анализу ситуације, говорећи о геополитичким интересима, о улогама међународне заједнице, о сложеним процесима који су довели до данашњег стања. Аутор је свјестан да не постоји лако рјешење, да је пут ка помирењу трновит и да је потребно изузетно много труда и разумијевања са свих страна. Књига „Косово и Метохија: српски зид плача“ није позив на сукоб, већ је позив на дијалог, на разумијевање, на тражење компромиса. Кроз приче људи који су доживјели патњу, кроз слике изгубљене баштине и кроз анализу комплексних процеса, књига „Косово и Метохија: српски зид плача“ постаје снажан апел свијету да се не заборави на патњу српског народа на Косову и Метохији; ова књига је глас неправде који тражи да буде чујан, глас на наде који тражи да се не угаси. Она је позив на хумано дјеловање, на праведност, на мир и разумијевање. Кроз ову књигу можемо разумјети тежину свих догађаја и покушати сагледати рјешења за будућност. Књига „Косово и Метохија: српски зид плача“ није само историјски документ, већ је и позив на промишљање, на суосјећање и на дјеловање. Она нас подсећа на човјечанство и на потребу да се бори за правду и за мир, не само за српски на-

род на Косову и Метохији, већ и за све оне који су жртве неправде и насиља.

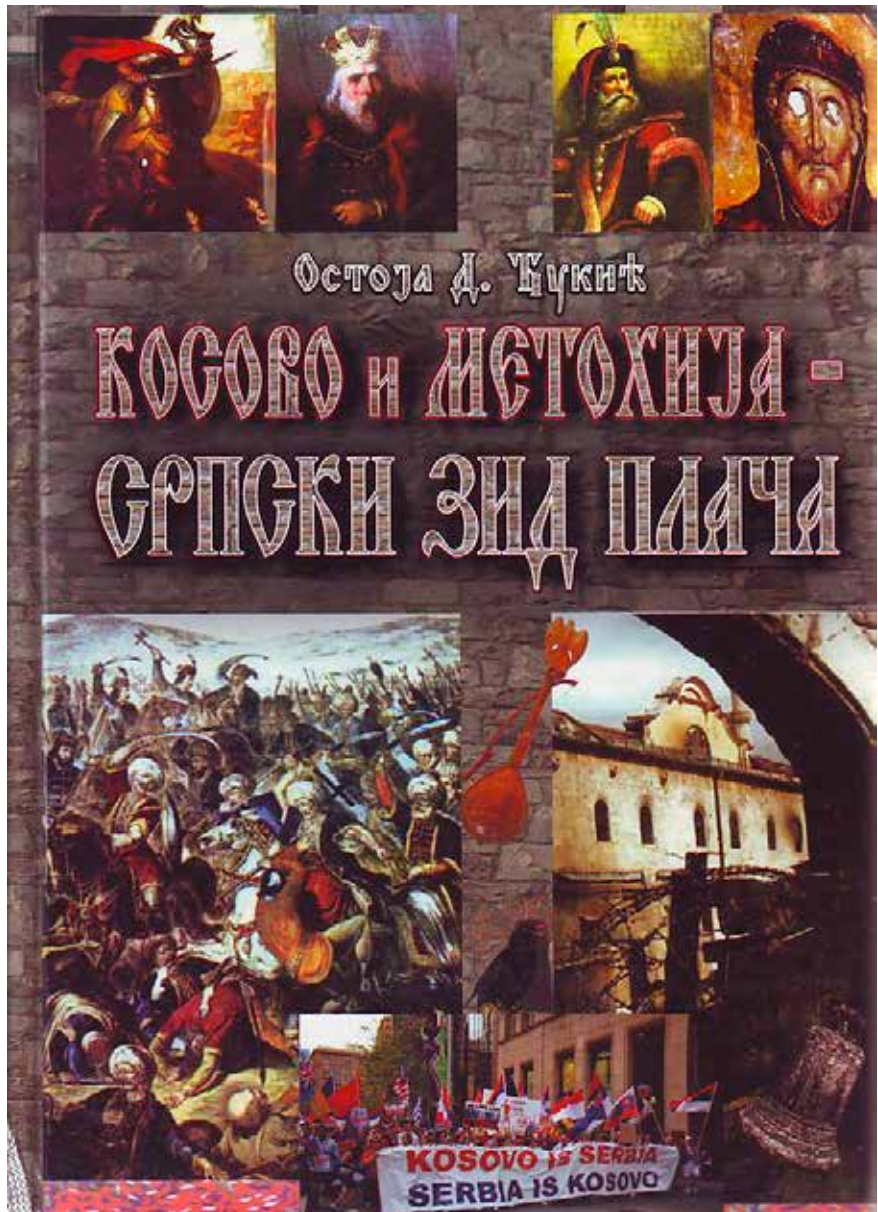
Друго измјењено и допуњено издање књиге „Косово и Метохија: српски зид плача“ представља значајан догађај, не само у контексту књижевности, већ и у контексту друштвено-политичке расправе о судбини Косова и Метохије. Књига, својим насловом већ сугерирајући дубоку бол и тугу, пружа платформу за критичко сагледавање историјског и политичког контекста сукоба, истичући патњу и неправду са којом се суочавају Срби на

Косову и Метохији. Усмјеравајући се на људску страну сукоба, аутор се не бави само статистикама, већ даје глас појединцима, њиховим животним причама, трауматичним искуствима и тежњи за очувањем идентитета и културе. Књига, у суштини, постаје својеврсни споменик, симбол патње и отпора, али и трајна опомена на нужност дијалога и помирења. Њен значај лежи у чињеници да проширује расправу о Косову и Метохији изван оквира политичке реторике и медијске пропаганде, нудећи читаоцу дубљи увид у сложену и болну стварност. Издавање књиге, стога, може се проматрати као важан корак у процесу помирења, у смјеру препознавања и разумијевања туђих патњи, као и у тежњи да се отвори пут за конструктивни дијалог и изградњу заједничке будућности. Књига, у томе, представља својеврсни

апел на савјест, подсјетник на људски елемент у сукобима, и позив на активно дјеловање у циљу спријечавања даљњих патњи и губитака. Иако се бави тешком тематиком, “Косово и Метохија: српски зид плача” не пружа само бол, већ и наду, наду у бољу будућност, будућност утемељену на разумијевању, поштовању и суживоту. Издавање књиге, дакле, представља више од књижевног догађаја, оно је чин отпора забораву, тежња за истином и правдом, а на крају, и апел за мир и помирење.

Објављивање другог, измјењеног и допуњеног издања књиге “Косово и Метохија: српски зид плача” - епског дјела на преко 1300 страница представља не само књижевни догађај, већ и важан научни подухват који пружа нове перспективе и дубљи увид у комплексну тематику Косова и Метохије. Ово друго издање, на темељу релевантне научне анализе, нуди вишеструке оправдања за своје постојање, оснажујући значај првог издања и пружајући релевантне додатке који обогаћују и продубљују знање о овом горућем питању.

Прво, контекстуална релевантност је кључни елемент који оправдава објављивање другог измјењеног и допуњеног издања. Од изласка првог издања 2011. године, промјенио се контекст на Косову и Метохији, као и у међународним односима, што је резултирало новим изазовима и перспективама. Политички развој догађаја, промјене у међународној политици, друштвене и културне трансформације, као и нове спознаје из историјских истраживања, захтијевају ажурирање постојећих знања и

аналитичко сагледавање нових чињеница. Друго издање пружа прилику за укључивање ових нових аспеката у постојећу структуру, чинећи књигу релевантном за тренутни контекст и пружајући актуалне перспективе на сложене процесе на Косову и Метохији. Друго, научна валидност је од пресудног значаја за оправданост објављивања другог издања. Књига, у свом првом издању, већ је представљала научно релевантан рад, утемељен на промишљеном истраживању. Међутим, научна истраживања су константно у развоју, нудећи нове методе анализе, интерпретације и изворе. Друго издање књиге

користи ове нове научне спознаје, укључујући најновија истраживања у историји, политологији, социологији и културологији, како би обогатило постојећи наратив, пружило релевантне информације и изнијело нове перспективе на тему. Такође, увођење нових извора, кориштење најсавременијих методологија и интеграција нових научних спознаја у текст, доприносе већој научној валидности другог издања и чине га релевантним за академску заједницу и ширу јавност. Треће, шире друштвене импликације додатно оправдавају објављивање другог издања. Књига “Косово и Метохија: српски зид

плача” изворно је објављена са циљем да се прошири разумијевање комплекса изазова и трагедија са којима се суочава српска популација на Косову и Метохији.

Друго издање, узимајући у обзир актуалне друштвене промјене, проширује свој фокус, анализирајући и импликације на ширу заједницу, укључујући и друге националности, попут Албанаца и Рома. Додатно, друго издање се бави промјенама у контексту помирења и међународних односа, анализирајући прогресе и препреке на путу ка помирењу, као и утјецај међународних фактора на тренутну ситуацију. То омогућује дубље разумијевање динамике сукоба и пружа научне аргументе за промоцију дијалога и сарадње у циљу постизања трајног мира и стабилности. Четврто, промјена у фокусу и перспективи је кључни елемент другог издања. Иако се књига и даље бави судбином српског народа на Косову и Метохији, друго издање проширује свој фокус на интеркултурални дијалог и разумијевање, наглашавајући потребу за заједничком будућношћу, утемељену на суживоту и међусобном поштовању. Додатно, књига анализира улогу медија, образовања и културе у промовисању помирења и сарадње, пружајући критичко сагледавање утицаја различитих друштвених фактора на односе између етничких група.

Напосљетку, педагошка и едукативна вриједност другог издања је неоспорна. Књига, у својој ажурираној верзији, постаје вриједан едукативни материјал за студенте и академску заједницу, омогућујући им да истраже комплексну про-

блематику Косова и Метохије са новим научним спознајама. Такође, књига може послужити као користан ресурс за ширу јавност, пружајући им релевантне информације и знаствене анализе како би се боље разумјели догађаји и процеси на Косову и Метохији. Дакле, објављивање другог измјењеног и допуњеног издања књиге “Косово и Метохија: српски зид плача” представља научно оправдан и користан потхват. Ажурирање знања, укључивање нових перспективе, анализа нових чињеница и ширење фокуса на интеркултурални дијалог и помирење чине ово издање вриједним доприносом научној и друштвеној расправи о Косову и Метохији.

Друштвена оправданост објављивања другог, измјењеног и допуњеног издања књиге “Косово и Метохија: српски зид плача” лежи у њеном потенцијалу да пробуди јавну свијест о комплексности проблема, потиче дијалог, а на крају, и придонеси изградњи боље будућности. Ова књига, више од пуког књижевног дјела, представља својеврсни друштвени феномен, чија је моћ да потакне промишљања и изазове на дјеловање неоспорна. Прво, друштвена оправданост издања лежи у актуелности теме. Косово и Метохија, као и даље, представљају горуће питање, не само у регији, већ и на међународном плану. Неразријешена питања, етничке напетости и трајна политичка нестабилност чине ово подручје извором сталних тензија. Друго издање, ажурирано новим информацијама и анализама, пружа актуалан увид у ситуацију, упознајући читаоце са новим изазовима и перспективама. Друго,

ово издање нуди платформу за дијалог, отварајући простор за разговор о комплексним питањима, као што су: историјски сукоби, трауме, етнички идентитет, помирење и заједничка будућност. Издавање књиге не само да

потиче расправу о Косову и Метохији, већ и пружа материјал за дубље промишљање о етичким и политичким дилемама које произлазе из овог сукоба. Треће, оснаживање гласа маргинализованих група представља кључну друштвену вриједност овог издања. Књига “Косово и Метохија: српски зид плача” даје глас српској мањини на Косову и Метохији, пружајући увид у њихове патње, страхове и тежње. Друго издање, са новим информацијама и перспективама, може проширити овај фокус, пружајући глас и другим маргинализованим групама, попут Рома и Албанаца, отварајући пут за дубље разумијевање свих судионика у овом комплексном конфликту. Четврто, друштвена оправданост издања лежи у промоцији толеранције и међусобног поштовања. Књига, освјетљавајући трауматична искуства свих судионика у сукобима, отвара пут за емпатију и разумијевање туђих патњи. Ова врста разумијевања је кључна за изградњу мира и суживота међу етничким групама. Издавање књиге, на тај начин, постаје алат за промоцију толеранције и оснаживање процеса помирења. Пето, образовна вриједност књиге “Косово и Метохија: српски зид плача” је од великог значаја за ширу јавност. Друго издање, богато новим научним информацијама и анализама, може послужити као кори-

стан извор знања о Косово и Метохији, пружајући контекст за разумијевање историјских догађаја, политичких процеса и друштвених динамика у регији. Књига такође може послужити као алат за образовање младих генерација о важности мира, толеранције и међусобног поштовања. Шесто, етичка одговорност је кључна компонента друштвене оправданости овог издања. Издање “Косово и Метохија: српски зид плача” не само да потиче разумијевање сукоба, већ и освјетљава етичке импликације сукоба и посљедице насиља. Овај аспект књиге може потакнути рефлексiju о моралним вриједностима и у нашим властитим животима, побољшавајући наш однос према другима. Седмо, културолошки значај овог издања није за занемарити. Књига “Косово и Метохија: српски зид плача” нуди прозор у културу, традицију и умјетност народа Косова и Метохије. Друго издање, ажурирано новим информацијама о културним развоју и промјенама, може

промовисати разумијевање различитости и богатства културе у регији. Осмо, медијска одговорност је кључна компонента друштвене оправданости овог издања. Књига “Косово и Метохија: српски зид плача” може послужити као користан извор информација за медије, пружајући објективне и утемељене анализе ситуације на Косову и Метохији. Издавање књиге такође може потакнути медије да се фокусирају на важност мира и помирења, те да избјегну говор мржње и стереотипизацију. Девето, политичка одговорност је неизоставни аспект друштвене оправданости овог издања. Књига “Косово и Метохија: српски зид плача” може послужити као алат за политичку промјену, пружајући утемељене аргументе за рјешавање конфликта и изградњу мира. Издавање књиге такође може потакнути политичке лидере да се фокусирају на дијалог и сарадњу, те да избјегну употребу насиља као средства за постизање политичких циљева. Дакле, друштвена оправданост

другог издања књиге “Косово и Метохија: српски зид плача” лежи у његовом потенцијалу да пробуди јавну свијест, потиче дијалог, прошири разумијевање и придонеси изградњи боље будућности. Ова књига, више од пуког књижевног дјела, представља својеврсни друштвени феномен, чији је утјецај на промишљање и дјеловање неоспорно вриједан.

Књига “Косово и Метохија: српски зид плача” представља више од књижевног дјела; она је својеврсни катализатор, потенцијално спреман да дубоко утиче на формирање српске националне свијести, поновно активирајући и редефинишући кључне елементе националног идентитета. Дјело, у себи носећи дубоку тугу и бол српског народа на Косову и Метохији, отвара пут за поновно промишљање историје, културе и будућности. Књига не само да освјетљава трауматична искуства српске популације на Косову и Метохији, већ и отвара простор за дубље разумијевање комплекса идентитета, сјећања, и прошлости.

Проф.др Душко ВЕЈНОВИЋ

ТРИ ПЈЕСМЕ – ТРИ КЊИГЕ – ТРИ ГОДИНЕ

РАТ НОСИ СВЕ У СВОЈОЈ ТОРБИ

на смрт преплашен
сасуо се Слетио као човјек
кад сиђе с памети па не зна
на чему и на коме да се
прије искали –
почео да раскровљује
и куће у које су се склониле
душе утекле са згаришта рата
Ријешо да све потрпа
у своју торбу и баци
у јаме бездане Заборавио
да је и његова глава у торби

(ХВАТАТИ ЗМИЈУ ТУЂОМ РУКОМ/
2024/ стр. 8)

У КУЋИ СТАЛО ВРИЈЕМЕ

престао да куца – стао
клатно му мртвоузице
стегло врат Није имао ко
да га навије Ником није
стало што је сат стао
У кући вријеме преврће
све старе ствари Кућа
као да је насађена –
округло па на ћоше
никако да се смири

(ИЗВРАЂЕНИ РУКАВИ/
2025/ стр. 12)

ОСЛОБОДИТИ СВЕЦА

очеви и синови загледани
у пламен свијеће читају славу
спомињу свеца урезаног
на источном зиду куће
требаће да прође иха ха
времена да се остружу
слој по слој наслага страдања
фрескописац да се ослободи
из вјековног ропства
на крају крајева свеца
ће насликати очима
своје душе

(УЗБУНА/
2026/ стр. 20)

Војин ТРИВУНОВИЋ

БУРНИ ДАНИ НА КОЗАРИ И ПОТКОЗАРЈУ

Дубички новинар и писац Зоран Кос је својим истраживачким радом успио да дотакне и оне догађаје из Другог свјетског рата који су најчешће из више разлога пре-

Ђуткивани. Епопеја Козаре привлчила је пажњу многих литерарних стваралаца, али, и поред свега тога, нека дешавања нису довољно предочена нашим народима. У свакој политичкој јавности има труња, има пропуста, али и нехата.

Козарчани су се својим борбеним моралом винули до звијезда, али скупо их је коштала њихова борба. Пут до слободе водио их је крвавим стазама. Пут до истине усмјеравао је и аутора књиге „КОЗАРА 1942-2022“. Својим истраживачким радом Зоран Кос је зналачки прикупио документа, читао дјела која говоре о епопеји Козаре, изучавао текстове многих аутора, разговарао са људима који су били учесници и свјedoци многих дешавања.

Зоран Кос пише новинарским и књижевним језиком. Из његових реченица извире она људска стварност која је била кобна, тешка, неразумна. Његово дјело је један велики, болни пулс; читалац је у обавези да се припреми за овакав ЗБОРНИК.

Хероизан Козарчана настајао је од муке, од потреба да се одбрани народ. Слога је красила Козарачке чете, али и поред свега тога, стварани су и проблеми. Прве српске чете именоване су четницима, а затим преименоване у партизане. Србин је пуцао у Србина. Али, било је и других неспоразума. Логор Јасеновац прогутао је седам стотина Срба, а партизанске формације нису биле далеко од овог вели-

ког концентрационог логора. Пажњу читалаца писац Зоран Кос скреће и на Шошин Јарак. Ко је био Шоша? Шоша је био командант Другог Козарског одреда. Човјек рата. Јак, оштар, дисциплинован. У истом јарку ликвидан је одређени број заробљених усташа и њемачких ратника. Али, живот су губили и други људи због свог „неморалног“ држања. Ко се год имало огријешо о морал народноослободилачке војске, чекао га је Шошин јарак. Када је Козара пала (пад је трајао нешто више од два мјесеца), хрватске усташе су у Козари откриле неколико стотина рањених партизана и све их на лицу мјеста поклали.

Зборник „КОЗАРА 1942-2022“ је наш велики документ, дјело из ког се види једна велика, неразумна стварност, један крах. Зоран Кос се својим пером држао доста оне стварности која није довољно именована и тако приказана у једном додатном сјају. Књига сва сročена од имена људи, села и градова, од битака и логора, од лудила ком се није назирао скори крај. Књига има своју вриједност за коју није лако дати цијену. Перо у руци приповједача Зорана Коса није се иступило; овај

стваралац зна за мјеру свог рада, али стићи на циљ, остварити своју замисао, принудило је овог писца да се истински преда раду који није био лак. Умио је да изучава поткозарску прошлост, да написана дјела чита и између редова, да разговара са свједоцима, успут, трагао је за документацијом, оном музјеском, али и приватном, у свему је успио. И увијек се сјећао Шошиног јарка у Козари, јер прича о истом дјелу шуме и дан-данас путује са уста на уста.

Сласт, али и горчину осјетиће сваки онај читалац када исти Зборник узме у руке. И Зоран се сјећа многих стихова које је наш народ од муке ипјевао. Козара је јечала од авионских и топовских експлозија, од јаука, али и крикова и пјесме храбрих бораца. Вртешка зла гутала је животе поткозарских људи, а отпор против фашизма није опадао, већ је из дана у дан био све јачи.

Књижевност је она ријека, он снага која усмјерава човјекову памет; књига је један велики вис са ког сунчана свјетлост обасјава свијет. Није ли и „КОЗАРА 1942-2022“, дјело Зорана Коса још један додатни фундамент која кроз мрак путује у сунчане висине. Не, каже се узалуд: зрно по зрно-погача; камен по камен-палача; прича по прича-велика књига. Дубичани не могу да забораве, ону паклену 1942. годину када су усташе вјешале грађане истог града, када су их клали на градском гробљу, на градском мосту сјекли сикирама; када су их пљачкали и тако понижавали на многим мјестима. Књига је зов, она је зора и свјетлост, свједок у чувар једне кобне прошлости, коју, ето, од заборавата отима и дубички писац, Зоран Кос!

Василије КАРАН

ЗМИЈАЊЦИ СА ЗМИЈАЊЦИМА У КРАЊУ

Након бројних промоција у значајним јавним установама културе и чувеним књишким сусретима сајамског типа, широм Српске и Србије, књига Змијањски писци Кочићеви сљедбеници, Видосава Вице Ђурђевића и Грозде Регодић, узимајући у обзир прво и друго, допуњено издање, имала је и своје друго представљање у дијаспори, у просторијама СКД „Петар Кочић“ у Крању. Прва промоција у иностранству уприличена је јуна 2024. године у Салцбургу. Промотери Кочићеве мисли и змијањског писаног стваралштва имају се захвалити предсједнику СКД „Петар Кочић“ из Крања гдину Величку Кљајевићу на срдачном дочеку и врхунској припреми и организацији вечери, али и Смиљани Кондић, једној од аутора заступљеној у зборнику, која је проводећи радник вијек у овом лијепом словеначком граду годинама била учесник бројних културних манифестација нашега народа који овдје обитава. Срдачно, домаћински и са великим ентузијазмом приступила је Кондићева и промоција змијањске хрестоматије уврштена је у традиционалну манифестацију Кочићеви да-

ни, које поменуто друштво организује.

Предсједник Кљајевић, или како га од милоште зову Бато, поздравио је присутне и ријеч предао модератору програма, у којој се још једном обрео млади пјесник, сада већ члан Удружења књижевника Републике Српске, Радомир Вулин који је отворио програм а затим одмах најавио народног гуслара, глумца и пјесника Вују Станивука, који је присутне поздравио пригодном здравицом. Бесједу о самој идеји о настају књиге, о њеним досадашњим приказивањима, њеној структури и садржини одржао је коаутор Видосав Ђурђевић. Редају се даље кочићевци, те је публика имала прилику чути стихове Смиљане Кондић, Драге Митровића који је за ову прилику допутовао из Аустрије,

обраћање Остоје Шобота. Све је прошарао много интересантни Вујо Станивук, пјевањем уз гусле, играњем Давида Штрбца и говорењем пјесама. Како је већ уобичајено за окупљање око ове змијањске панораме, прије самог краја Вулин излази из улоге водитеља и напушта сцену како би се припремио за драмски играказ, а све то док Ђурђевић одржава пажњу публике својом анегдотом о томе како од Змијањца тешко да можеш истесати греду од осам метара, али када истешеш држалицу за какаву алатку, поломи се и алатка али држалица чврста остаје. У посљедњем чину, Радомир Вулин се враћа на сцену играјући комад састављен од одломка Кочићеве приповијетке Гроб Слатке Душе и своје пјесме Трибун. Одједи змијањског завичајног стваралаштва стопили су се са завичајним пјесмама и играма, уз пратњу хармоник, што је све услиједило по окончању програма, а изрази задовољства су једнако исијавали са лица како домаћина, учесника у програму, тако и публике која је испунила простор у сједишту СКД „Петар Кочић“ из Крања гдје је ово незаборавно саборовање уприличено.

Радомир ВУЛИН

Промоција звучне књиге „Непце душе“

Данас, 21. маја текуће године, у конференцијској сали Специјалне библиотеке за слијепе и слабовида лица Републике Српске одржана је промоција новог аудио наслова, поетског казивања из књиге „Непце душе“ књижевника Миле Лисица, а коју је у договору са аутором и за потребе корисника Библиотеке прочитао књижевник и вишегодишњи сарадник Горан Дакић. Дакић је поред спикерске, имао улогу и рецензента, те је током представљања збирке говорио о Лисичином пјесничком раду, његовом слободном стиху и љубавној поезији по којој је пјесник препознатљив.

Након Дакићевог излагања, односно реченица које су нашле и своје мјесто у осврту „Кардиограм Лисичиног срца“, публици се обратио и сам пјесник. Лисица се захвалио библиотеци на сарадњи и про-

читао је уводне пјесме попут „Фотографија из времена када љубав није била само реч“, „Кoliko је љубави тебе стварало“ и „Јесен“.

У разговору са модератором, Јеленом Радаковић, публика је дознала да аутор спрема нову збирку хаику поезије, да пома-

ло пише и кратке приче, те да су у збирци „Непце душе“ уврштене претходно објављене пјесме које нису хронолошки, ни тематски нужно посложене, али чине цјелину која представља круну његовог досадашњег рада.

Сл.С.

„Грузијада ‘26“ – с лица мјеста:

ЖУБОРЕЊЕ РИЈЕЧИ НА САСТАЈАЛИШТУ КОД ЗОРАНА ГРУМИЋА

Ту, наслоњено на Прњавор Породично двориште отвори срце. Сваке године, у јуну, књижевник Зоран Грумић закити га плодовима ријечи. Ова година је баш добро понијела и на његовим воћкама, и оне, као да су се осмјехивале добродошлицом пјесницима који пристигоше из околних мјеста, али и из Новог Сада и Београда. Они су прије него што су дошли, већ ушли у Књигу споменарницу – Зборник радова под називом Пјеснички жубори. У дворишту културе догодила се Пета Грузијада. И заслужила – петицу! Посебност ове књижевне манифестације је што сваке године бира, попут највећих српских славских обреда и вјеровања – кума. Чак се на рукама пјесника окреће Колач. Домаћин и кум, што се каже добро се „показаше“. Они су кроз обредни чин указали част пјесницима и поезији. Нарочито здравицом поетског братства и кумства. И Химном „Грузијаде“.

Има подоста, како их називају, књижевних манифестација на свим просторима распаднуте нам земље, којима није суштина пријатељовање поета, већ им је посриједи – чисти интерес. Њихови зборници у себе „усисају“ све што им се достави, они не држе метлу пред прагом књиге, којом би „помели“ поетске радове који по свом квалитету не заслужују да се „укориче“. Зато, што је овим манифестацијама и организаторима на првом мјесту – интерес. Сви који „добаце“ до зборника буду у обавези да уплате на рачун „рачуновође“ одређену суму новца. Ор-

ганизатори се „опаре“, а „зборниковци“ оките своје биографије слаткастим представљањем, уписавши се у „пјеснике“. Тако настају самониклице. Најсрдачније се хвале једни другима, изливима најсрећнијих епитета. Тако свако добије своје „уживање“.

Ова Зоранова „Грузијада“ је чиста као суза. Њен најзначајнији интерес је добит – јачање пријатељства већ остварених пјесника, али и оних који долазе. У оној првој групи „збораша“ је највише „пјесниковања“ и пјесника који као да се извлаче испод печурака, послјије кише. Да не кудим тако широку појаву као посве негативну – нећу, јер деси се да се међу њима изнедре и добри пјесници. Пјесникиње су, свакако – добре.

Наш познати пјесник Љубомир Рундић Романијски, на крају свога кумовског мандата и предавања поштења догодишњем куму између осталог је записао:

Ко год чашу држи нек је сада дигне,
да новоме кумству благослов пристигне.
Жив нам био куме на многаја љета
да нас пјесма прати диљем овог свијета!

До следећих сусретања нека снагом планинског потока жубори поезије. Као једна од најљепших ријечи српског језика.

Војин ТРИВУНОВИЋ

“Рунолист” Живку Вујићу

Осамнаести по реду је књижевник Живко Вујић добитник књижевне награде „Пелагићев рунолист“ Књижевне заједнице „Васо Пелагић“ из Бањалуке, а о чему је одлучивао жири: предједник, Миладин Берић и членови - Ранко Прерадовић и Евита Бојковац. У краткој биографској биљешци леуреат је записао и ово: „Рођен 1947. у Љубатовцима, општина Лакташи. Дипломирао на Факултету организационих наука у Београду. Писањем и објављивањем у листовима и часописима бави се од 1965. године. Заступљен у многим антологијама, панорамама, зборницима и збиркама пјесама, прича и афоризама. Бави се књижевном критиком. За поезију, прозу и сатиру награђиван на домаћим и међународним конкурсима. Превођен на њемачки, енглески, бугарски, словеначки, македонски, италијански, мађарски и румунски. Члан Удружења књижевника Републике Српске, Београдског афористичког клуба и још неколико књижевних удружења. Досад објавио 27 књига поезије, прозе, сатире, публицистике...

Пребива и преживљава у Љубатовцима (претежно) и Бањалуци (викендом). По мјери закона грицка пензионерски хљеб, а по мјери срца воли све оне који заслужују да буду вољени. Због тих и других разлога ванстраначки је ванпартијац, а странкама странац“.

Награда ће му бити додијељена на пригодној портрет књижевној вечери.

БРОЈКА НА УЗГЛАВЉУ

Патим
Није ми добро
Не разумију ме
Пожалих се једнога дана кестену
И ја патим
Мене беру у цвагу
И на крају посијеку
Или ме вријеме осуши

Патим
Не разумију ме
Није ми добро
Пожалих се другог дана ружи
И ја патим
И мене ће неко убрати
Погазити покосити
Или ћу увенути

Није ми добро
Не разумију ме
Патим
Пожалих се трећег дана ријечима
И ми патимо
Нас свако користи
Посрћемо од злоупотребе
Заборавају оне најљепше

Знам – сви патите
Разумијем вас добро
Патио сам с вама
Али вас никада неће нестати

Немој да бринеш
Ниси нико и ништа
А и да јеси бићеш плакат
На бањалучком кестену
Неко ће донијети вијенац ружа
Неко ће рећи неколико тужних ријечи
А онда ће се све сурвати
У поноћ прошлости
И покрити покривачем вјечности
Потом ће све полако
Затрпати тишина заборава

Па добро кад је тако
Хоћу чист рачун
(Животодаваоче)
Желим да сазнам
Шта ми припада

За све што си учинио
На свом пропутовању
Сигурно ћеш добити
Гомилу земље
Да ти буде топло
По њој ће изнићи трава

Да ти буде меко
И понеки цвијет
Да не будеш гладан
На цвијету роса
Да не будеш жедан
Роса на цвијету је божја суза
Да не будеш тужан
Крај цвијета пашће лист
Да знаш колико траје успомена

Ријечи ти не требају
Кључна ријеч је
Бројка на узглављу
Она је тумачник
И године печатник
Кад си добио моју награду

ЖАР

Њежно да пламти у свакој пори
Жар који гори гасити треба
Тако лагано док не крене пут неба
И толико пажљиво да јаче гори
Жар који тиња не ваља издати
Док из врелог пепела пламен вреба
Сваку искру покренути треба
Савршенству да буду слични сати

Кога жар не пробуди тај не зна шта је
Благослов ватре у пламен на врхунцу
Ко буктињу не гаси тај узалуд траје
На странапутици пробуђеном сунцу
Пали и гаси – нек се пуши постеља
бијела
Гаси и пали – жар је дио твога тијела

НОВО КЛОНУЋЕ

Седмично ме угледају пукотине
Куће и стаје гараже и магазе
Зањишу се свилене паучине
У којима се пауци добро сналазе
Дах застане пред кућиштем цијелим
Језа ме пресјече – нестане ме пола
Питам се – с ким ћу да подијелим
Замагљен поглед с криком надошлог
бола

Ко ће да ме празног вечерас дочека
Ко ће да ме празнијег сутра испрати
У души се смјењују плима и осека
Маховина дјетињства ми сврати
Дочекује ме и испраћа испред куће
Студеном тугом у ново клонуће

Живко ВУЈИЋ